

**JELENTÉS**  
**AZ ŐRSÉGI NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG**  
**2010. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL**



Összeállították:

Gruber Ágnes, zoológiai felügyelő

Havas Márta, erdészeti felügyelő

Horváth Jenő, természetvédelmi igazgató-helyettes

Kevy Albert, ökoturisztikai és környezeti nevelési osztályvezető

Kovács-Mesterházy Zoltán, természetgazdálkodási osztályvezető

Dr. Markovics Tibor, igazgató

Dr. Németh Csaba, észak-vasi területi osztályvezető

Pál Éva, gazdasági igazgató-helyettes

Dr. Szentirmai István, természetmegőrzési osztályvezető

Szépligeti Mátyás, botanikai felügyelő

Tanner Tibor, természetvédelmi őrszolgálati és területfenntartási osztályvezető

Tárczy Andrea, térinformatikai felügyelő

Óriszentpéter, 2011. március 9.

## Tartalom

<b>Tartalom</b>	<b>3</b>
<b>Bevezetés</b>	<b>6</b>
<b>1. Személyi állomány</b>	<b>8</b>
<b>2. Területi adatok</b>	<b>9</b>
2.1 Védett és védelemre tervezett területek	9
2.2 Saját vagyonkezelésű területek	9
2.3 Terület nélküli értékek	11
<b>3. Kutatás és monitorozás</b>	<b>16</b>
3.1 Kutatás	16
3.2 Monitorozás	17
3.2.1 A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (beleértve: Natura 2000) keretében folyó monitoring vizsgálatok	17
3.2.1.1 Országos programok	17
3.2.1.2 Helyi programok	20
<b>4. Kezelési tevékenység</b>	<b>25</b>
4.1 Kezelési tervek	25
4.2 Élőhely fenntartás	25
4.3 Élőhely-rehabilitáció	28
4.4 Fajvédelem	30
4.5 Saját állatállomány	35
4.6 Vadászterületek	37
4.7 Halászati vízterek	37
4.8 A Marcal folyó vörösiszap szennyezése	37
<b>5. Jogi tevékenység</b>	<b>42</b>
5.1 Hatósági eljárások	42
5.1.1 Szakértői közreműködés a zöldhatóságok felé	42
5.1.2 Eljárások saját jogon	42
5.2 Bíróságok	42
5.3 Büntető ügyek	42
5.4 Perek	42
<b>6. Őrszolgálat</b>	<b>44</b>
6.1 Személyi állomány	44
6.2 Felszereltség	44
6.3 Szolgálatteljesítés jellemzői	44

6.4 Fejlesztési tervek	45
7. Költségvetés és vagyon	47
7.1 Kiadások	47
7.2 Bevételek	47
7.3 Vagyon	48
7.4 Épületek	48
7.5 Eszközök	48
7.6. Pályázatok	49
8. Bemutató, oktatás, PR	58
8.1 Turisztikai infrastruktúra	58
8.2 Kiadványok	60
8.3 Látogatottság	60
8.3.1 Környezeti nevelés	60
8.3.2 Turisztika	61
8.3.3. Kiállítások, előadások	63
8.3.4. Szakmai rendezvények	64
8.3.5 Szakmai gyakorlatok	64
8.4 PR és egyéb marketingtevékenységek	64
8.4.1 Honlap	64
8.4.2 Turisztikai szakkiállítások, vásárok	64
8.4.3 Egyéb kommunikációs csatornák	65
8.5. Környezeti nevelési intézkedések	66
9. Kapcsolattartás hazai partnerszervezetekkel	75
10. Külföldi együttműködés	78
11. Ellenőrzés	80
12. Fontosabb célkitűzések a következő évre	81
12.1. Természetvédelmi, tájvédelmi és erdészeti téren	81
12.2. Természetgazdálkodás terén	82
12.3. Hatósági előkészítő tevékenység terén	82
12.4. Gazdasági téren	82
12.5. A bemutatás, az oktatás, látogatás terén	83
12.6. Társadalmi kapcsolatok terén	84
13. Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság felzárkóztatási programja	85
13.1. Alapinfrastruktúra - központi épület fejlesztés	85
13.2. Természetgazdálkodás fejlesztése	85
13.3. Létszámfejlesztés	86
13.4. Ökoturisztikai fejlesztések	87

**Táblázatok**

<b>2.1 táblázat: Védett és védelemre tervezett területek</b>	<b>13</b>
<b>2.2 táblázat: Saját vagyongazdálkodású területek</b>	<b>14</b>
<b>2.3 táblázat: Terület nélkül értékek</b>	<b>15</b>
<b>3.1 táblázat: Kutatás és monitoring</b>	<b>23</b>
<b>4.1 táblázat: Kezelési tervek</b>	<b>25</b>
<b>4.2 táblázat: Élőhely fenntartás</b>	<b>27</b>
<b>4.3 táblázat: Élőhely rehabilitáció</b>	<b>29</b>
<b>4.4 táblázat: Fajvédelem</b>	<b>33</b>
<b>4.5 táblázat: Saját állatállomány</b>	<b>36</b>
<b>4.7 táblázat: Halászati vizek</b>	<b>39</b>
<b>4.7a táblázat: Védett vizek</b>	<b>40</b>
<b>4.7b táblázat: Védett halastavak</b>	<b>41</b>
<b>5.2 táblázat: Bíróságok</b>	<b>43</b>
<b>5.3 táblázat: Büntető ügyek</b>	<b>43</b>
<b>5.4 táblázat: Polgári perek</b>	<b>43</b>
<b>6. táblázat: Őrszolgálat</b>	<b>46</b>
<b>7.1 táblázat: Kiadások</b>	<b>50</b>
<b>7.2 táblázat: Bevételek</b>	<b>50</b>
<b>7.3 táblázat: Vagyongazdálkodás</b>	<b>51</b>
<b>7.4 táblázat: Épületek</b>	<b>52</b>
<b>7.5 táblázat: Eszközök</b>	<b>52</b>
<b>7.6 táblázat: Pályázatok</b>	<b>53</b>
<b>8.1 táblázat: Turisztikai infrastruktúra</b>	<b>67</b>
<b>8.1a táblázat: Oktató- és Látogatóközpontok – szállás</b>	<b>67</b>
<b>8.1b táblázat: Kiállítás</b>	<b>68</b>
<b>8.1c táblázat: Tanösvény</b>	<b>69</b>
<b>8.2 táblázat: Kiadványok</b>	<b>70</b>
<b>8.3 táblázat: Látogatottság</b>	<b>73</b>
<b>8.4 táblázat: PR</b>	<b>74</b>
<b>9.1 táblázat: Együttműködés hivatalokkal, intézményekkel:</b>	<b>75</b>
<b>9.2 táblázat: Együttműködés civil szervezetekkel</b>	<b>76</b>
<b>10. táblázat: Külföldi együttműködés</b>	<b>79</b>
<b>11. táblázat: Ellenőrzések</b>	<b>80</b>

## Bevezetés

2002-ben alapított igazgatóságunk tizedik, (egyben utolsóként létrehozott) a hazai nemzeti parkok sorában. Sajnálatos módon a többi – több évtizedes múlttal rendelkező igazgatósággal ellentétben – felzárkóztatása sem személyi létszám, sem infrastruktúra, sem vagyonkezelésben lévő területek vonatkozásában nem történt meg.

A felzárkóztatást hátráltatta a 2006-ban megtörtént Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatósággal történő összevonás. A társadalmi nyomás, a civil szervezetek tiltakozása és a köztársasági elnök közbenjárására következtében 2009-ben igazgatóságunk visszanyerte önállóságát, de a többi igazgatósággal egy szintre hozás ismételen elmaradt. Ennek következménye, hogy az éves költségvetésünk a legkisebb, engedélyezett létszámunk csaknem fele a bennünket követő legkisebb nemzeti park igazgatóságnak, a saját vagyonkezelésben lévő területünk 2432 ha töredéke más igazgatóságokénak. Sajnálatos módon az évente jelentkező elvonások esetében a „fünyíró elv” működött, azaz arányaiban tőlünk is ugyanazt vették el, mint a tízszeres bevétellel rendelkezőktől.

Igazgatóságunk folyamatos létszám- és forráshiánnyal küzdve látta el 2010-ben feladatait. Csökkentett tartalommal fajvédelmi programokat hajtottunk végre, élőhely fenntartás végeztünk 642 ha-on, élőhely rehabilitációs tevékenységet készítettünk elő 350 ha-on.

A kezelésünkbe adott vagyon meghatározó részét önállóan kezeltük. Fenntartottuk hazánk egyetlen muraközi ménesét (39 egyed), és a gyepek fenntartásához elengedhetetlenül szükséges 237 példányos magyartarka állományt. Földvásárlásra 3800 e Ft-ot költöttünk, melynek egy része intézményi saját (740 eFt), a fennmaradó összeg pályázati forrásból került kifizetésre. A védett területek helyreállításáról szóló törvény végrehajtását jelentősen hátráltatja, hogy a megvásárolandó, illetve kisajátítandó területek meghatározó része külföldi (osztrák) tulajdonban van.

Idegenforgalom, ökoturisztika terén üzemeltettük a pityerszeri falumúzeumot, a kőszegi Bechtold István Látogató Központot. Fejlesztésekre nem volt lehetőség. Szálláslehetőségeinket drasztikusan le kellett csökkentettük az égető irodahiány enyhítése miatt.

A 2010-ben leváltott előző vezetés számos szakmailag és pénzügyileg is kifogásolható döntést hozott (Szentgotthárd –Fakasfa meteorológiai állomás felújításának előkészítése, 120 mFt-os békaterelő KEOP pályázat, 80 MFt-os szőcei „Tudásközpont” építés, apátisvánfalvi látogatóközpont építés, klímaerdő telepítése korábban igazgatóságunk által telepített gyepterületekre) ami kényszerhelyzetbe hozta a jelenlegi vezetést. Ezt az „örökséget” szerződéses kötelezettségeink miatt teljesíteni kell. Egyértelműen látható, hogy a fenti meggondolatlan fejlesztések évről-évre jelentkező folyamatos kiadásokat generálnak.

A talpon maradáshoz, a természetvédelmi célok eléréséhez valamennyi pályázati lehetőséget megragadtuk. 2010-ben 10 pályázatunk futott 2 milliárd Ft értékben, ami az éves költségvetésünk nyolcszorosa!

Legjelentősebb stratégiai céljaink 2011-re:

1. Központi irodaépület létrehozása, gépjárműpark korszerűsítése
2. Földvásárlás
3. Közép-Európa egyetlen muraközi ménesének fenntartása, térségi együttműködésre alapozott mintagazdaság, integrátori és fejlesztési központ kialakítása

## 1. Személyi állomány

Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság engedélyezett létszáma 2010-ben 37 fő volt, melyből 23 fő kormánytisztviselő, 14 fő pedig Munka Törvénykönyve hatálya alá tartozó munkavállaló, betöltetlen álláshely nem volt.

2010-ben az igazgatóság személyi állománya megfelelő képzettséggel rendelkező elhivatott szakemberekből állt. A leterheltségük a rendkívül alacsony létszám következtében átlag feletti volt, a hasonló adottságú nemzeti park igazgatóságok munkatársi létszáma közel a kétszerese volt a miénknek. Az engedélyezett létszámunk több mint 60%-a felsőfokú végzettségű, 20%-nak közép-, illetve 20%-nak volt alacsony fokú végzettsége.

Tudományos fokozattal 3 fő, doktorandusz 2 fő, egyetemi szintű posztgraduális végzettséggel 13 fő (halászati, növényvédelmi, pénzügyi közgazdász, ökológus, geoinformatikus, mérnök-tanár) rendelkezik.

A Kormánytisztviselők jogállásáról szóló törvénnyel összefüggő köztisztviselői alapvizsga, illetve szakvizsga követelményének minden érintett eleget tett.

A munkatársak iskolai végzettségét az alábbi táblázat foglalja össze:

	Iskolai végzettség			
	Alacsony fokú	Középfokú	Felsőfokú	Összesen
Kormánytisztviselő	0	3	20	23
Ügykezelő	0	0	0	0
Munka Törvénykönyve hatálya alá tartozó	7	4	3	14
Szerződéses	0	0	0	0
Összesen	7	7	23	37

Tudatos humánpolitikai tervezéssel, a feladatok ellátásának biztosítása érdekében, az engedélyezett létszám felett az igazgatóságunk pályázati források felhasználásával bővítette munkatársai körét. Problémát jelentett, hogy a megfelelően kvalifikált szakembereket nem minden esetben tudtuk megtartani, mert határozatlan időtartamra szóló szerződést nem állt módunkban kötni velük, így értékes munkaerőt is veszítettünk el.

Nyelvismereti szint:

Nyelv	Típus	Fő
német közép	“C” típus	6
német közép	“A” típus	1
angol közép	“C” típus	5
angol közép	“A” típus	3
angol közép	“B” típus	1
angol alap	“C” típus	1



Nyelv	Típus	Fő
angol alap	“B” típus	1
horvát közép	“C” típus	1
francia felső	“C” típus	1

A Természetmegőrzési Osztályon jelenleg 5 fő dolgozik, de az alapfeladatok magas szintű ellátásához és további természetvédelmi fejlesztésekhez legalább kettő munkatársra lenne szükség az erdők védelmének és a vizes élőhelyek védelmének szakterületén.

A Környezeti Nevelési és Ökoturisztikai Osztályon a szakszemélyzetében 2010-ben az osztályvezetővel együtt két főállású kormánytisztviselő és egy munka törvénykönyves alkalmazásban álló személy dolgozott. A turisztikai infrastruktúra üzemeltetéséhez további 4 fő munkavégzésére lenne szükség.

A Természetvédelmi Őrszolgálat létszáma 2010-ben 10 fő volt. Az országos átlag eléréséhez 7 fős létszámbővítés lenne szükséges.

A természetgazdálkodási osztályon 2010-ben 1 fő osztályvezető, 2 fő csoportvezető, 2 fő traktoros, 4 fő állatgondozó látta el a feladatát. A hiányzó munkaerőt 7 fő közmunkással pótoltuk. A kiszámítható, biztonságos munkavégzéshez 4 fő traktoros és 3 fő állatgondozó főállású kolléga hiányzik.

## 2. Területi adatok

### 2.1 Védett és védelemre tervezett területek

Az igazgatóság működési területe 334.933 ha. Országos jelentőségű védett természeti területek közül egy nemzeti park, az Órségi, két tájvédelmi körzet, a Kőszegi és a Ság-hegyi, hét természeti terület és 100 ex lege láp található a működési területen. Nemzetközi egyezmények alá tartozó területek közül egy Ramsari terület, a Rába-völgy, egy madárvédelmi terület, valamint 14 élőhelyvédelmi terület található az illetékességi területen.

A Natura 2000 területek felülvizsgálatának és ingatlan-nyilvántartási térképekkel való összehangolásának következtében a madárvédelmi terület 841 ha-ral, az élőhelyvédelmi területek összes területe pedig 1883 ha-ral növekedett.

Az Igazgatóság illetékességi területén egy védelemre tervezett terület van. A Csörnóc-menti Tájvédelmi Körzet védetté nyilvánításának előkészítése 1992-től folyik. Az előkészítés lezárult, rendelet-tervezete már elkészült, de kihirdetésére még nem került sor.

### 2.2 Saját vagyonkezelésű területek

Igazgatóságunk vagyonkezelésében a többi nemzeti park igazgatóságához viszonyítva elenyészően kevés, mindösszesen 2432,5 ha terület van. Ezen belül a többi igazgatóságéhoz viszonyítva kiemelkedően magas (96%) a saját kezelésű területek aránya. A vagyonkezelésben lévő területek jelentős része gyeperdő (684 ha) és erdő (822 ha), melynek kiemelkedő természetvédelmi jelentősége van. Kezelésük fő célja az élőhelyek védett

természeti értékeinek megőrzése. Igazgatóságunk 432 ha szántón is vagyonkezelő. A szántók részben visszagyepesítésre kerültek, részben a saját állatállomány takarmányigényének kielégítésére szolgálnak. Problémát okoz, hogy mind a gyepek, mind pedig az erdőterületek birtokszerkezet elaprózott. Sok apró parcella van az igazgatóság kezelésében. Az erdők nagy részét a határsávban található erdők teszik ki, ami egy 20-50 m széles hosszú, rendkívül nehezen kezelhető területet jelent.

A saját vagyonkezelésű területet 2010-ben 107 hektárral tudtuk növelni a kapott központi keretből. A növelés továbbra is feltétlenül szükséges a természetvédelmi célok megvalósítása, valamint a védett területeken az érdeellentétek csökkentése érdekében is. A térségben jelentős az elhanyagolt, a degradálódás útjára lépett gyepterületek aránya, amelyek helyreállítását magántulajdonosaik várhatóan nem fogják tudni felvállalni. Az állami erdők túlnyomó többségében nagyüzemi, nyereségorientált gazdálkodás folyik, amelyet az igazgatóság természetvédelmi célú gazdálkodása válthatna fel.

a) Rét, legelő:

Az összterülethez viszonyítva legnagyobb arányban gyepterületeket, vagy visszagyepesedett szántókat vásároltunk a védett természeti területek védettségi szintjének helyreállításáról szóló 1995. évi XCIII. törvény előírásainak megfelelően. A gyepek művelési ágú területek jelentős részben degradáltak, elgyomosodott, gyakran becserjésedett állapotban kerültek át igazgatóságunk vagyonkezelésébe. Ezek jelentős részét helyreállítottuk és kaszálhatóvá tettük. A területek nagyobb részét az igazgatóság gépi eszközeivel, ill. saját állatállományával állítja helyre és kezeli. 39 hektárt szigorú természetvédelmi előírásokkal haszonbérbe ad. A maradék terület jelenleg is helyreállításra szorul, helyreállításuk 2011-ben kezdődik meg (lásd 4.3 fejezet).

b) Erdő:

Az igazgatóság kezelésében lévő erdőterületek jelentős részét teszik ki a határsávban található erdők (470 ha), amelyek kezelése rendkívül nehézkes. 2010. évben 2,6 ha folyamatos erdősítésünk volt. Ezekben az ápolási munkákat elvégeztük. Befejezett ápolást és pótlást nem végeztünk. Véghasználatot, nevelővágást nem végeztünk. A téli időszak után a vadkárosított területeket felmérve a Csörötnék 43 D, 5,5 hektáros Pro Silva kezelési elvek szerint kezelt erdőrészlet bekerítésére kényszerültünk, ahol 2004-ben 8 felújítási léket vágunk. Klímaerdő telepítési pályázat révén 7,90 hektár elegyes erdő telepítettünk 2010 tavaszán. A Felső-Őrség tervezési körzetben az év folyamán új körzeti erdőterv készült.

c) Nádas:

Vagyonkezelésünkben nincs nádas.

d) Szántó:

Szántóföldi művelést 261,96 ha-on végeztünk, elsősorban szántóföldi szalastakarmány előállítás érdekében.

Szántóföldi kultúráink:

Kultúra	Terület (ha)	Hozam (q)	Termésátlag (q/ha)
Őszi búza	35,42	690,7	19,50
Zab	21,45	529,8	24,70
Rozs	12,70	320,1	25,20
Köles	15,60	2.290	279,95
Olajtök	0,35	--	--
Legelő	198,84	5.009	25,19
Rét	274,44	4.592	16,73
Füveshere	73,64	915	12,43
Takarmányfű	93,18	2.384	25,58
Vöröshere	9,62	448	46,57

Szalmaigényünket egyrészt saját területről, másrészt szomszédos gazdálkodóktól biztosítottuk.

Szalmabálázás: 604 db

#### Trágyázás:

Okszerű és környezetkímélő tápanyag-gazdálkodást folytatunk, a gazdaságunkban keletkező trágyát szántóföldi növénytermesztésünkben használjuk fel. A keletkezett trágyának csak egy töredékét tudtuk kihordani a csapadékos ősz miatt, ezen trágya összedepózva áll a telepünk területén.

Trágyázás tavaszi gabona alá (250q/ha \* 16,32 ha): 4080 q

A 2009 őszén induló új agrár-környezetvédelmi programban bővülő területekkel és komolyabb szántóföldi vetésforgót igénylő vállalatokkal léptünk be, ennek szellemében nagyobbak lesznek kalászos-gabonatermő területeink. Sajnos a kedvezőtlen őszi időjárás (csapadék mennyisége) miatt a tervezett rozs vetőterületek mintegy harmadát sikerült csak elvetnünk, azt is megkésett időpontban. Ezen területekre őszi kalászos gabonát kívánunk vetni, betartva az agrár-környezetvédelmi program előirányzatát.

#### Őszi vetések:

Rozs	9,62 ha
Őszi mélyszántás	15,33 ha

### **2.3 Terület nélküli értékek**

Igazgatóságunk működési területén a terület nélküli értékek közül természeti emlék és víznyelő nem található.

A barlangok tekintetében illetékességi területünkön a Kőszegi-hegységet kell kiemelni. A

barlangok felszíni védőövezetének kijelölése megtörtént 2009-ben, KvVM rendelet formájában. A területünkön található 43 barlang természetvédelmi helyzetében 2010 évben nem állt be változás. Nem történt változás földvárak esetében sem. Kunhalmaink száma 2010-ben 1-gyel gyarapodott. Szeptemberben a minisztérium illetékes munkatársai a csöngői Királydombtól kb. 300 m-re találtak egy kunhalmot, ami 8801-es számmal bekerült az országos nyilvántartásba.

**2.1 táblázat: Védett és védelemre tervezett területek**

Illetékességi terület (ha)	334933
----------------------------	--------

Védettségi kategória	Védett		Ebből fokozottan védett (ha)	Változás a tárgyévben (ha)	Védelemre tervezett	
	Száma (db)	Kiterjedése (ha)			Száma (db)	Kiterjedése (ha)
Nemzeti Park	1	43933	3104	0	0	0
Tájvédelmi Körzet	2	4540	574	0	1	6147
Természetvédelmi Terület	7	223	0	0	0	0
Ex lege védett láp	100	1746	0	0		
Ex lege védett szikes tó	0	0	0	0		
Összesen	110	50442	3678	0	1	6147

Nemzetközi egyezmény hatálya alá tartozó területek

Ramsari	1	10961		0	0	0
Bioszféra Rezervátum	0	0		0	0	0
Világörökség	0	0		0	0	0
Európa Diploma	0	0		0	0	0
NATURA 2000 Madárvédelmi terület*	1	45694		841	0	0
NATURA 2000 Élőhelyvédelmi terület*	14	66448		1883	0	0

\* A NATURA 2000 Madárvédelmi terület és a NATURA 2000 Élőhelyvédelmi terület tartalmazza kiterjedésében a már eddig védetté nyilvánított területeket is.

**2.2 táblázat: Saját vagyonkezelésű területek**

Művelési ág	Tárgyévben vásárolt terület (ha)	Összes kiterjedése (ha)	Saját használatban		Haszonbérbe (hasznosításba) adva	
			ha	%	ha	%
Szántó	24,5	473,2	471,2	99	2,1	1
Gyep	40,8	684,0	644,8	94	39,2	6
Kert						
Szőlő						
Gyümölcsös		4,3	4,3	100		
Nádas						
Halastó						
Erdő	20,6	822,3	793,9	100		
Kivett	21,9	448,7	426,8	100		
Összesen	107,8	2432,5	2341,0	96	41,3	4

*2.3 táblázat: Terület nélkül értékek*

<b>Objektum</b>	<b>Nyilvántartott összesen (db)</b>	<b>Ebből a tárgyévben nyilvántartásba vett (db)</b>
természeti emlék	0	0
forrás	96	0
barlang	43	0
víznyelő	0	0
kunhalom	3	1
földvár	60	0

### 3. Kutatás és monitorozás

#### 3.1 Kutatás

Az alábbi kutatási programok anyagi feltételeit igazgatóságunk saját költségvetéséből biztosította. A kutatásokban az igazgatóság munkatársai mellett a Nyugat-Magyarországi Egyetem hallgatói, valamint az Magyar Természettudományi Múzeum és a Magyar Tudományos Akadémia Állatökológiai Kutatócsoportjának munkatársai vettek részt.

#### a) Gyeppek kezelésének hatása a hangyaboglárka (*Maculinea* sp.) fajokra

2007-ben egy hosszú távú kísérletet kezdtünk a gyepkezelés hangyaboglárkákra gyakorolt hatásának megértésére, amelyet 2010-ben is folytattunk. A Szentgyörgyvölgyi-patak völgyében négy saját kezelésű réten kezdtük el vizsgálni a kaszálás időzítésének és gyakoriságának hatását a kifejlett lepkékre, tápnövényükre (őszi vérfű - *Sanguisorba officinalis*) és hangyagazdáikra (*Myrmica* sp.). Mindegyik réten négy eltérő kezelést alkalmaztunk véletlenszerű elrendezésben: kaszálás májusban, kaszálás szeptemberben, kaszálás májusban és szeptemberben, kontroll (nincs kaszálás). A negyedik év eredményeinek kiértékelése rámutat, hogy a lepkék szempontjából az évi egyszeri kora őszi kaszálás a legmegfelelőbb élőhelykezelés. Az így kezelt területeken volt a legmagasabb a vérfű és a *Myrmica* hangyák mennyisége is. A májusban végzett kaszálás ennél valamivel kedvezőtlenebb, de lényeges különbség csak a kornistárnics esetében van, mivel a májusi kaszálás után ez nem tud időben virágot hozni. Az évi kétszeri kaszálás mind a vérfűre, mind pedig a hangyákra, ezen keresztül pedig a lepkékre is kedvezőtlenebb hatással volt, mint az egyszeri kaszálás. A legalacsonyabb denzitással a lepkék és a tápnövényeik is a kezeletlen területeken fordultak elő. Az eredmények fényében úgy tűnik, hogy nem lehet egyetlen kaszálási típust megjelölni optimális kezelésként minden élőhelyre. A szárazabb rétek esetében mindenképpen az évente egyszeri őszi kaszálás a legelőnyösebb, de az aranyvesszővel sűrűn borított részeken néhány évig egy májusi kaszálást is be kell iktatni, amely irányulhat csak a *Solidago* foltokra. A nedvesebb réteken is évente egyszeri kaszálást javasolt, ami történhet akár májusban, akár szeptemberben, esetleg az egymást követő években felváltva. Abban az esetben azonban, ha az adott élőhelyen az *M. alcon* újból megjelenik, a tavaszi kaszálást kerülni kell.

#### b) A haris élőhelyválasztásának kutatása

2010-ben egy vizsgálsorozatot kezdtünk, amely célja a fokozottan védett haris (*Crex crex*) élőhely választásának és élőhely használatának megértése, ezen keresztül a számára megfelelő élőhely kezelés kidolgozása. A vizsgálat során a 2002 és 2009 között lakott haris élőhelyek, a 2010-ben lakott élőhelyek és a korábban haris által nem használt élőhelyek növényzetét hasonlítottuk össze. Megállapítottuk, hogy a haris által stabilan használt rétek zömmel parlagterületek regenerációja során jöttek létre és ezek egy jelentős része nem is rendszeresen kaszált terület. Az adatok részletesebb elemzésére ezután kerül sor.



## 3.2 Monitorozás

### 3.2.1 A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (beleértve: Natura 2000) keretében folyó monitoring vizsgálatok

#### 3.2.1.1 Országos programok

##### a) Élőhely-térképezés

2010-ben elkezdődött az Őrség kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület élőhely-térképezése, mely 2011-ben fog befejeződni. E munka keretében a tárgyévben az alábbi települések Natura 2000 területei kerültek felmérésre: Felsőszölnök, Alsószölnök, Kétyvölgy, Szakonyfalu, Apátistvánfalva, Orfalu, Szalafő és Kondorfa. A Rába-mente kivételével a következő települések Natura 2000 területeinek térképezése is elkészült: Szentgotthárd, Magyarlak, Csörötnek, Rábagyarmat. Az alábbi települések területének csak egy kisebb része került felvételezésre: Hegyhátszentmárton, Ivánc, Viszák, Ispánk, Óriszentpéter, Bajánsenye.

A Vendvidék szimbolikus élőhelyének számító lombelegyes erdefenyvesek területe jelentősen visszaszorult, a meglevők a lombosodás irányába mutatnak, ezzel párhuzamosan a pionír lágyszárúak is visszaszorultak. A szűk völgyekben megfigyelhető az égerligetek visszaszorulása, helyükre gyertyános-tölgyes elemek benyomulása. A településektől távol eső gyepterületek száma erősen megritkult, legtöbbjük becserjésedett, beerdősült, vagy helyét erdeikákások, magaskórósok, kékperjés, sédbúzás vagy bántási sásos növényzet vette át. Nagyon gyakoriak a felhagyott területek, ahol magas aranyvessző vagy pionír fafajok állományai uralkodnak.

Az Őrség Ivánc–Óriszentpéter–Bajánsenye vonaltól nyugatra fekvő területein legnagyobb térrészt a telepített fenyvesek teszik ki, melyek véghasználatra az utóbbi időkig kizárólag tarvágással történt, ezért a vágásterületek és fiatalosok sokfelé meghatározzák a tájképet. A szántók és rétterületek felhagyása jellemző, de nem olyan mértékű, mint a Vendvidéken. A települések határában egyre több karácsonyfatelepet alakítanak ki. A Nádasdi-plató térképezett részén az egykori „füves” cseres-kocsányos tölgyesek helyén az erdészeti beavatkozások következtében jórészt fenyőelegyes tölgyesek, luc- és erdefenyvesek találhatóak, de a hegyhátsági völgyekben még maradt néhány szép gyertyános-tölgyes és bükkös állomány.

A Rába-mentén a fás és fátlan élőhelyeken egyaránt robbanásszerű egyes idegenhonos fajok bíbor nyenyúlhozám (*Impatiens glandulifera*), hibrid japánkeserűfű (*Fallopia x bohemica*) inváziója.

##### b) Védett növényfajok monitorozása

2010-ben az NBmR keretében 7 faj felmérését végezte el igazgatóságunk. A vizsgált fajok és a felmérések következtetései az alábbiak:

A kiséfészű aszat (*Cirsium brachycephalum*) egyedszáma–állományainak beszántása miatt 2004-óta negyedére csökkent. A tarka sáfránynak (*Crocus reticulatus*) három újabb állományát találtuk meg és mértük fel. A sűrű csetkáká (*Eleocharis carniolica*) 2008-as felmérésben szereplő előfordulásainak mintegy felét sikerült megerősíteni, de nagy számban kerültek feljegyzésre újabb egyedek. Az adriai sallangvirág (*Himantoglossum adriaticum*) állományainak csupán egy részét mértük fel, az adatok összehasonlításra nem

alkalmasak, de valószínűsíthető, hogy a faj állományai stabilak. A heverő iszapfű (*Lindernia procumbens*) előfordulását csupán két helyen sikerült megerősíteni. A Vadásató partjáról csaknem eltűnt a faj, feltehetően idegenhonos rokonának térnyerése következtében. A tarka nyúlfarkfű (*Sesleria varia*) egyetlen ismert állományának fogyatkozása szemmel látható, melynek oka valószínűleg az erdőállomány záródásából adódó fényhiány. Az osztrák tarsóka (*Thlaspi goesingense*) állománya stabil, nincs különösebb veszélynek kitéve.

#### c) Cönológiai monitoring

Az NBmR keretein belül, a Szabó-völgyi erdőrezervátum területén dunántúli bükkös (*Cyclamini purpurascens-Fagetum*) erdőtársulásban kijelölésre kerültek a hosszú távú monitorozás mintaterületei. A 3 mintaterületen a módszertannak megfelelően április elején és júniusban végeztünk adatgyűjtést. Korábbi években a felmérés nem történt meg, így tendenciák vizsgálatára nem nyílt lehetőség.

Szintén az NBmR módszertana alapján történt felmérés a bozsoki Zsidó-réten, kiszáradó kékperjés láprét (*Succiso-Molinietum coeruleae*) társulásban. Kijelenthető, hogy a legutóbbi, 2008-as felvételezés óta az állomány méretben, degradáltságban jelentős változások nem következtek be. A Succiso-Molinietum brometosum magasabb fekvésű, szárazabb területeken a kaszálórét felé mutató változásokat mutat, a kékperje, a sudár rozsnok és egyéb fűfajok dominanciaviszony változásai alapján. A „területi zonáció” enyhe eltolódása eddig nem eredményezett komoly fajkészlet-változást.

A 2010-es évben három helyen történt Natura 2000 mintaterületek kijelölése és a kapcsolódó módszertan szerinti első felmérése. E területek a következők: bozsoki Zsidó réten kékperjés kiszáradó láprét (*Succiso-Molinietum coeruleae*), vizsági Vadkacsás-tavon tőzegmohás nádas (*Phragmiti communis - Sphagnetum recurvi*), a Szalaréten lápi magaskórós (*Filipendulo ulmariae - Geranium palustris*). Korábbi években a felmérés nem történt meg, így tendenciák vizsgálatára nem nyílt lehetőség.

#### d) Ürgé monitoring

Egy mintavételi területen (Kenyeri-repülőtér) egységes módszer alapján történik a monitorozás évenkénti gyakorisággal. 2010-ben a felmérést elvégeztük, az adatokat értékelésre továbbítottuk az országos központba. Idén összesen 54 ürgelyukat találtunk és 18 példány ürgét figyeltünk meg a felmérés során, ami lényegesen magasabb szám a 2009-esnél.

#### e) Gomba monitoring

2004 után, 2010-ben ismét elkészült a szalafői Óserdő Erdőrezervátum nagygombáinak felmérése. A korábbi vizsgálatok során mintegy 24 fajt sikerült meghatározni, idén 34 faj került elő. A korábbi évek tapasztalatával megegyezően a „B” magterület és a „lucos” puffer mintaterület bizonyult jelentősebben produktívnak termőtestszám tekintetében. Ha viszont a fajszámot tekintjük a két magterület (A, B) hasonló arányú, és a lucos mintaterület a fajszegényebb. Különleges, új adatnak számít az országosan is ritka, tüskés termőrétegű két faj megjelenése: *Hydnellum concrescens* és *Phellodon melaleucus*. Ezek a ritka mikorrhizás fajok világszerte a figyelem központjában állnak az eutrofizáció miatti

visszaszorulásuk okán. Először találtunk a magterületen az *Amanita caesariat*, amely több helyen is előfordul az Őrség területén.

f) Makroszkopikus vízi gerinctelen (makrozoobenton) monitoring

Központi keretből és irányítással történő program, amelynek 2010-es eredményeiről még nem kaptunk tájékoztatást a VM Természetmegőrzési Főosztálytól.

g) Egyenesszárnyú monitoring

Az egyenesszárnyú közösségek monitoringját 2006 óta végezzük a bozsoki Zsidó-réten. A 2010-ben elvégzett vizsgálat azt mutatta, hogy az élőhelyen továbbra is egy, a természetközeli láprétekre jellemző egyenesszárnyú-együttes él. A kimutatott fajok száma 2010-ben magasabb volt, mint 2006-ban, e tekintetben természetvédelmi szempontból különösen fontos két védett faj (*Isophya camptoxypha* és *Polysarcus denticauda*) stabil állományának jelenléte. Az együttes-szerkezeti paraméterek 2010-es és 2006-os mutatóit összevetve megállapítható, hogy az egyenesszárnyú-együttesben az előző időszakhoz képest semmilyen strukturális változás nem következett be. Az együttest az életformák tekintetében továbbra is a chortobiont fajok dominanciája és a thamnobiont fajok markáns jelenléte jellemzi. Az ökotípus-spektrumok között sem látszik különbség: a mezofil fajok dominanciája továbbra is jellemző, a szubhigrofil fajok részesedése némileg nőtt, számottevő részesedéssel vannak továbbra is jelen a szubxerofil és szubmezofil élőhelyi igényekkel rendelkező fajcsoportok.

h) Denevér monitoring

Vas megyében 2010-ben is végeztünk épületlakó denevér fajokra vonatkozó állományfelmérését. Az őrszolgálat tagjai bejárták az ismert és a potenciális élőhelyeket, valamint a monitoring részét képező épületek is ellenőrzésre kerültek. Így idén összesen 26 épületet (templom, iskola, szociális otthon) mértünk fel, amelyből 10 esetben tapasztaltuk valamely denevér faj tényleges jelenlétét, illetve további 2 esetben ürüléknyomait.

A vizsgált épületekből - ahol a faj meghatározásra került - 7-ben közönséges denevér (*Myotis myotis*) volt megfigyelhető. Az apátistvánfalvai (300 egyed), a csákánydoroszlói (300 egyed), a nagyrákosi (800 egyed) és az őriszentpéteri közönséges denevér állományok szülőkolóniák, az első három jelentős egyedszámmal. A szőcei, veleméri templomokban kései denevéreket (*Eptesicus serotinus*) találtunk.

Az Őrségi Nemzeti Park területén az erdei odúlakó denevérfajokat is felmértük, mivel ezek elterjedéséről eddig nem voltak információink. Hálózás és hangelemzés segítségével összesen 11 mintavételi helyen végeztünk felméréseket. A vizsgálat során összesen 13 denevérfaj került elő. Ezek közül a leggyakoribb a korai denevér (*Nyctalus noctula*) volt, de előkerült két fokozottan védett faj is, a nagyfülű (*Myotis bechsteinii*) és a pisze denevér (*Barbastella barbastellus*) is.

i) Gőte monitoring

2010-ben az Őrségben a szokásos két helyszínen, a Bárkás-, illetve a Vadása-tónál történt gőte fajok csapdázása. Két alkalommal, 25-25 palackcsapdával összesen 2 faj - a pettyes (*Lissotriton vulgaris*) és a tarajos gőte (*Triturus cristatus*) - 14 egyedét fogtuk meg.

j) Natura 2000 bogárfajok monitoringja

2010-ben először végeztük el a Natura 2000 bogárfajok közül a nagy hőscincér (*Cerambyx credo*) és a remetebogár (*Osmoderma eremita*) NBmR szerinti felmérését. A nagy hőscincér felmérést 8 a remetebogárét 10 mintavételi helyen végeztük el. Az intenzív terepmunka ellenére a felmérés során egyik faj sem került elő.

k) Pele monitoring

A pelék NBmR szerinti monitoringja mesterséges odútelepeken folyik. 2010-ben az igazgatóság területén működő odútelepet a tulajdonos kérésére át kellett helyezni. Az új odútelep kialakítása az igazgatóság vagyionkezelésében lévő Cádi gesztenyésbe történt meg a nyár folyamán. Az odúkat őszig nem foglalták el pelék, így a monitoring majd 2011-ben folytatódhat tovább.

### 3.2.1.2 Helyi programok

a) Ritka sásfajok monitoringja

Lokális program keretében megtörtént egyes ritka, védett sásfajok állományainak felmérése. Ezek a következők: szürkés sás (*Carex canescens*), északi sás (*Carex hartmanii*), rostostövű sás (*Carex appropinquata*), töviskés sás (*Carex echinata*), lápi sás (*Carex davalliana*). Az szürkés sást és az északi sást nem sikerült megtalálni korábbi élőhelyén, a rostostövű sásnak egy állományát, a töviskés sásnak 18 állományát, a lápi sásnak pedig két állományát sikerült felderíteni.

b) Kövi rák monitoring

2010-ben elvégeztük a kövi rák (*Austrapotamobius torrentium*) korábbról ismert élőhelyinek ellenőrzését és újabb potenciális élőhelyek felmérését a Kőszegi-hegységben. A felmérés alapján kimutattuk, hogy a Ciklámen-forrásban és mellékágaiban népesebb, valamint a Stájer-patak forrástáján és e patak mellékágában kisebb kövi rák állomány él. A faj jelenléte itt 1994 óta ismert, a populációk stabilnak mondhatók. A Hétforrás patakjában kétszeri átvizsgálás után sem találtuk meg a fajt, aminek oka a meder jelentős átalakulása a 2009-es özönvízszerű esőzéseinek következtében.

c) Közösségi jelentőségű madárfajok monitorozása a Rábán

2010-ben folytattuk a 2007-ben elkezdett vízimadár felmérést a Rába folyón. A kis lile (*Charadrius dubius*) és a billegető cankó (*Actitis hypoleucos*) monitoringját a folyó Alsószölnök és Rábahídvég közötti 85 km-es szakaszán végeztük el egy alkalommal. Összesen 18 pár billegető cankót regisztráltunk, a kis lilének egyetlen egyede került elő. Ez

az eredmény a 2009-eshez hasonló, de lényegesen alacsonyabb egyedszámokat találtunk, mint 2008-ban (2 pár kis lile és 108 billegető cankó). A különbség feltehetőleg azzal magyarázható, hogy 2008-ban az itt költő madarak mellett az átvonuló egyedeket is regisztráltuk.

#### d) Ritka és telepesen fészkelő madarak monitorozása

Az országos felmérési program a fokozottan veszélyeztetett, telepesen fészkelő és meghatározott ritka fajok állományainak felmérésére irányul. Működési területünkön, 2010-ben megtörtént a telepesen fészkelők felmérése. A ritka fészkelők felmérését csak korlátozottan, kisebb területekre tudtuk elvégezni.

A Kőszegi TK-ban fekete gólya (*Ciconia nigra*) sikeres költéséről nincs tudomásunk, az ismert fészkek 2010-ben sem volt lakott, a Hármás-patak völgyében azonban rendszeresen táplálkozott költési időben fekete gólya. Uhuból (*Bubo bubo*) 1 pár ismert, kirepült fiókról nincs tudomásunk.

Az Őrségi Nemzeti Park teljes haris (*Crex crex*) állománya az elvégzett felmérés alapján 11 pár volt. A fekete gólya és a fehér gólya állomány felmérését az örkerületekben a természetvédelmi örök végezték. A fehér gólya esetében több, korábban elhagyott fészkekbe költöttek ismét a madarak, sőt új fészkek is épültek. 2010-ben a nemzeti park területén a fehér gólya ismert állománya 46 pár volt. A fekete gólya állománya stagnál, működési területünkön 2010-ben 3 pár költéséről volt tudomásunk.

Vas megyében 2010 nyara folyamán 31 régebben ismert és újonnan felfedezett költőhelyet, illetve jelenleg homok-, vagy kavicsbányaként bejegyzett, potenciális hely került ellenőrzésre gyurgyalag (*Merops apiaster*), partifecske (*Riparia riparia*) költése miatt. 21 költőtelepen 107 pár gyurgyalagot és 89 pár partifecske mértünk fel. Az összesített egyedszámok ugyan növekedtek a korábbi esztendőhöz képest, de ez nem jelent egyértelmű növekvő tendenciát, hiszen 2010-ben több költőtelepet sikerült ellenőrizni. A populációk változása telepenként eltérő irányú és arányú. A Rába szakadópartjában felmért kisebb költőtelepeken (5) 49 pár partifecske költését tapasztaltuk, gyurgyalagot nem találtunk.

A vetési varjú (*Corvus frugilegus*) telepek is ellenőrzésre kerültek, a 4 telep állománya 400 pár körüli, vagyis a korábbi évhez képest csökkenés tapasztalható. Egyetlen telep, amely Szombathely belvárosában található, azonban rendkívül nagy felszaporodást mutat, 60-ról 225-re nőtt a lakott fészkek száma.

A Vas megyében ismert egyetlen szürke gém (*Ardea cinerea*) telepen 2010-ben 92 lakott fészkek volt. A populáció a korábbi csökkenés után már évek óta stagnál a 90 pár körüli nagyságon.

#### e) Fecske-felmérés

Az Őrségi Nemzeti Park területén az örkerületekben a természetvédelmi örök 2010-ben is felmérték a molnárfecske (*Delichon urbica*) és füstifecske (*Hirundo rustica*) állományokat a korábban kiválasztott településeken. A programot monitoring rendszerben végezzük, most már 8 őrségi, illetve vendvidéki településen. 81 füstifecske és 96 molnárfecske lakott fészket számláltak össze a felmérők. Az előző évhez képes a füstifecske esetében ez 33%-os, a molnárfecske esetében viszont 12%-os növekedést jelent.

#### e) MTÉT monitoring

A monitoring program az Őrség-vendvidék Magas Természeti Értékű Terület rétjeinek legjelentősebb természeti értékeire, a nappali lepkékre fókuszál. Azt próbálja megállapítani, hogy a célprogram előírásai pozitívan befolyásolják-e a nappali lepke közösségeket. A nappali lepkék közül is kiemelkednek a hangyaboglárkák (*Maculinea* sp.), mivel ezeknek az egyik legjelentősebb európai populációja él a két MTÉT területén. A hangyaboglárkák emellett nagyon jó indikátorok és így jelzik az adott rét ökológiai állapotát. Eredményeink szerint a célprogram előírásai közül a bűvósávok meghagyásának feltétlenül pozitív hatása van a nappali lepkékre. A hangyaboglárkák esetében kedvezőnek bizonyult a június 1-ig történő kaszálás előírása is, a július 15. és szeptember 1. közötti kaszálás azonban egyértelműen negatív hatással van ezekre a fajokra.

#### f) Nappali lepke térképezés

2010-ben pályázati program keretében kezdődött meg az egész Őrség Natura 2000 (~46.000 ha) terület nappali lepke térképezése. Ennek során a gyakori fajok térképezése 2,5 x 2,5 km-es UTM négyzet alapon történik, a védett és ritka fajokról pedig ponttérkép készül. A térképezés első évének legfőbb eredménye a sápadt szemeslepke (*Lasiommata achine*) előkerülése, amelynek az 1960-as évek óta nem volt adata a nemzeti park területéről. Szintén jelentős számban került elő az eddig sokkal ritkábbnak hitt nagypettyes hangyaboglárka (*Maculinea arion*). Korábban gyakori fajok esetében, mint pl. a közönséges szerecsenlepke (*Erebia aethiops*) vagy a lápi tarkalepke (*Euphydryas aurinia*) drasztikus populációcsökkenésre derült fény.

#### g) A Kerca-patak monitoringja

A Kerca-patakot az „Ökoremediáció” projekt keretében 2007-ben tereltük vissza a természetes medrébe. Azóta évről-évre nyomon követjük a makrogerinctelen és a halfauna összetételének és az egyes fajok gyakoriságának változását.

A makrogerinctelen vizsgálatok során a Kercában 2007-2010 között 114 taxon azonosítását tudtuk elvégezni. Ebből 3 faj a kagylók (Bivalvia), 4 a csigák (Gastropoda), 3 a piócák (Hirudinea), 6 a magasabbrendű rákok (Malacostraca), 4 az álkérészek (Plecoptera), 22 a kérészek (Ephemeroptera), 13 a szitakötők (Odonata), 3 a poloskák (Heteroptera), 44 a tegzesek (Trichoptera) és 12 a bogarak (Coleoptera) csoportjába tartozik. Az eddig végzett felmérés során összesen 8 természetvédelmi oltalom alatt álló faj került elő. A Kerca vizsgálati szelvényeiben folytatott felmérések során beigazolódott, hogy az újonnan bekapcsolt mederszakaszokat rendkívüli gyorsasággal népesítik be a patakokra egyébként jellemző makrogerinctelenek.

A halfauna felmérést 2010-ben az elmúlt évek gyakorlatának megfelelően, 4 mintavételi ponton végeztük el az NBmR halas protokoll szerint. 3 mintavételi pont a helyreállított patakmederben, míg egy pont a régi (mesterséges) mederben lett kijelölve. 2010-ben a 4 mintavételi ponton 8 faj (*Eudontomyzon mariea*, *Alburnus bipunctatus*, *Barbatula barbatula*, *Gobio gobio*, *Leuciscus cephalus*, *Phoxinus phoxinus*, *Rhodeus sericeus*, *Perca fluviatilis*) 616 egyedét regisztráltuk. Megállapítható, hogy a helyreállított holtmedrek halállománya kezd a mesterséges mederéhez hasonlítani, oda egyre több faj települ be.

### 3.1 táblázat: Kutatás és monitoring

No.	Kutatási projekt megnevezése	Összeg (eFt)	A kutatást végző szervezet/magánszemély	Az eredmények rövid ismertetése
1.	Gyeppek kezelésének hatása a hangyaboglárka fajokra (Maculinea sp.)	400	Szalkay József Magyar Lepkészet Egyesület	A hangyaboglárkák számára az évi egyszeri, szeptemberi kaszálás az ideális, de vérfű és a sötétaljú hangyaboglárka számára a május végi kaszálás is elfogadható.
2.	A haris élőhelyválasztásának kutatása	20	Németh Tamás, ÖNPI	A haris a rendszeresen nem kaszált parlagterületeket részesíti előnyben.
3.	Élőhely-térképezés	6220	Király Gergely	A tájra jellemző mészkérülő erdőfenyvesek erőteljes lombosodása, valamint a gyeppek degradálódása, beerdősülése jellemző.
4.	Védett növényfajok monitorozása	54	ÖNPI	7 védett növényfaj felmérése. Tendenciákat lásd a szöveges részben.
5.	Cönológiai monitoring	55	Keszei Balázs, ÖNPI	Jelentős változás nem következett be.
6.	Ürge monitoring	6	ÖNPI	2009-hez képest növekedett az állomány.
7.	Gomba monitoring	350	Siller Irén	Összesen 34 faj került elő, köztük két ritkaság a Hydnellum conrescens és a Phellodon melaleucus.
8.	Makroszkopikus vízi gerinctelen (makrozoobenton) monitoring	400	BioAquaPro Kft.	Nincs információnk.
9.	Egyenesszárnyú monitoring	80	Kenyeres Zoltán	Nincs változás a korábbi évekhez képest.
10.	Denevér monitoring	270	Dobrossi Dénes, ÖNPI	10 épületlakó kolónia felmérése történt meg, valamint 11 mintavételi helyen erdei odúlakó fajok közül 13-at regisztráltunk.
11.	Göte monitoring	10	ÖNPI	Két faj összesen 14 egyedét fogtuk be.

No.	Kutatási projekt megnevezése	Összeg (eFt)	A kutatást végző szervezet/magánszemély	Az eredmények rövid ismertetése
12.	Natura 2000 bogárfajok monitoringja	20	ÖNPI	Egyik fajt sem sikerült kimutatni.
13.	Pele monitoring	5	ÖNPI	Új odútelepet alakítottunk ki.
14.	Ritka sásfajok monitoringja	250	Bodonczi László	Több sásfaj eltűnt korábbi élőhelyéről.
15.	Kövi rák monitoring	50	Illés Péter	Két élőhelyen stabil az állomány, egy élőhelyről a mederátalakulás miatt eltűnt.
16.	Közösségi jelentőségű madárfajok monitorozása a Rábán	20	ÖNPI	Az állományok a 2009-es évhez hasonlóak.
17.	Ritka és telepesen fészkelő madarak monitorozása	50	ÖNPI	Fajonkénti eredményeket lásd a szöveges részben.
18.	Fecske-felmérés	30	ÖNPI	Az előző évhez képest a füstifecske 33%-os, a molnárfecske 12%-os növekedést mutatott.
19.	MTÉT monitoring	300	Szalkay József Magyar Lepkészet Egyesület	Az MTÉT előírások közül a június 1. előtti kaszálás és a bűvósávok fennhagyása kedvez a nappali lepkéknek.
20.	Nappali lepke térképezés	5592	Természeti Örökségünk Alapítvány	Több ritka faj újabb állománya került elő, de egyes fajok drasztikus visszaszorulására is fény derült.
21.	A Kerca-patak monitoringja	400	BioAquaPro Kft., ÖNPI	A helyreállított holtmedrek fokozatosan települnek be halakkal és makrogerinctelen fajokkal.
	Összesen	14582		



## 4. Kezelési tevékenység

### 4.1 Kezelési tervek

Igazgatóságunk működési területén, mindössze három védett terület rendelkezik jogszabályban kihirdetett kezelési tervvel: a Ság-hegyi TK, a Kámoni arborétum TT és a Kőszegi Tőzegmohás Láp TT. A Kőszegi TK kivételével a többi terület esetében a kezelési terv elfogadása és kihirdetése még nem történt meg. 2010. évben az igazgatóság működési területén új kezelés terv nem készült.

**4.1 táblázat: Kezelési tervek**

A védett vagy védelemre tervezett terület neve	A tervezési terület nagysága (ha)	Megalapozó dokumentáció (+,-)	Részletes természetvédelmi kezelési terv (+,-)	"C" fejezet, jogszabály melléklete (+,-)
Őrségi Nemzeti Park	43933	+	+	+
Sághegyi TK	238	+	+	+
Csörnök-menti TK (tervezett)	6147	+	+	+
Kőszegi TK	4351	-	-	-
Kámoni arborétum TT	25	+	+	+
Jeli arborétum TT	75	+	+	+
Szelestei arborétum TT	14	+	+	+
Sárvári arborétum TT	9	+	+	+
Kőszegi Tőzegmohás Láp TT	4	+	+	+
Körmendi Várkert TT	37	+	+	+
Nemesmedvesi Történelmi Emlékhely TT	59	+	+	+

### 4.2 Élőhely fenntartás

#### Őrségi és vendvidéki gyepek

2010-ben megközelítőleg 198,84 hektár gyepen legeltettünk, ennek egy része egykori parlag szántó volt (40%). E parlag szántókat folyamatos legeltetéssel, vagy fűkeverék telepítésével vontuk újra művelésbe. Továbbá legeltetettünk vegyes művelésű területeket (71,43 ha, első növedéket kaszáltuk, második növedéket legeltettük).

274,44 hektár gyepet kaszálással hasznosítottunk, 4.592 q szénát készítve (16,73 q/ha hozammal).

### A Kőszegi Tájvédelmi Körzet gyepterületei

A Kőszegi Tájvédelmi Körzet mocsárrétjeinek területéből 52 hektárt használati megállapodás keretében a Kőszegi Evangélikus Mezőgazdasági, Kereskedelmi és Informatikai Szakközépiskola kezelte. A vagyonkezelésünkben lévő Cági gesztenyés oldal hegyi szárazrétjéből 2 hektárt kézi kaszálással magunk gondoztunk. Géppel kaszáltuk a Bozsoki Zsidórét 2 hektáros kékperjés láprétjét. Idén 32 hektár saját vagyonkezelésű területen haszonbérbe adással legeltetés folyt.

### Őrségi szántók

Szántóföldi művelést 261,96 ha-on végeztünk, elsősorban szántóföldi szálastakarmány előállítás érdekében.

A 2009 őszén induló új agrár-környezetvédelmi programban bővülő területekkel és komolyabb szántóföldi vetésciklust igénylő vállalatokkal léptünk be, ennek szellemében nagyobbak lesznek kalászos-gabonatermő területeink. Sajnos a kedvezőtlen őszi időjárás (csapadék mennyisége) miatt a tervezett rozs vetőterületek mintegy harmadát sikerült csak elvetnünk, azt is megkésett időpontban. Ezen területekre őszi kalászos gabonát kívánunk vetni, betartva az agrár-környezetvédelmi program előirányzatát.

### Őrségi és vendvidéki erdők

Az Őrségi Nemzeti Park területén 2010. évben folytatott erdőgazdálkodási tevékenységét jellemző főbb adatok: folyamatos erdősítéseink területe: 2,6 hektár. Az erdősítések ápolását elvégeztük. Befejezett ápolást és pótlást nem végeztünk. Fahasználati tevékenységünk: véghasználatot, nevelővágásokat nem végeztünk. A téli időszak után a vadkárosított területeket felmérve a Csörötnek 43 D 5,5 hektáros Pro Silva elvek alapján kezelt erdőrészlet bekerítésére kényszerültünk, ahol 2004-ben 8 felújítási léket vágunk. Klímaerdő telepítési pályázat révén 7,90 hektár elegyes erdő került telepítésre 2010 tavaszán. A Felső-Őrség tervezési körzetben az év folyamán új körzeti erdőterv készült.

### A Kőszegi Tájvédelmi Körzet erdői

2010. évben megkezdődött az Alpokalja erdőtervezési körzet körzeti erdőtervének készítése. Igazgatóságunk feldolgozta és a tervezők rendelkezésére bocsátotta a területről ismert, publikált vagy adatbázisban elérhető biotikai adatot, valamint megfogalmazta a védett értékek megőrzése érdekében a tervbe beépítendő előírásokat.

**4.2 táblázat: Élőhely fenntartás**

<b>No.</b>	<b>A terület megnevezése</b>	<b>Az érintett terület nagysága (ha)</b>	<b>Élőhely típusa</b>	<b>Fenntartás célja - fő beavatkozások/kezelések</b>
1.	Kőszegi TK	88	gyep	Kaszálás és legeltetés védett fajok élőhelyének fenntartása érdekében.
2.	Őrségi NP – Vendvidék	81	gyep	Védett növények és nappali lepkék élőhelyének fenntartása érdekében végzett kaszálás, valamint szárazzás.
3.	Őrségi NP – Őrség	406	gyep	Védett növények és nappali lepkék élőhelyének fenntartása érdekében végzett kaszálás és legeltetés.
4.	Tervezett Csörnök-Herpenyő TK.	56	gyep	Védett növények és nappali lepkék élőhelyének fenntartása érdekében végzett kaszálás.
5.	Őrségi NP – Őrség	16	erdő	Folyamatos erdőborítás elérése és az erdők természetességének növelése érdekében végzett gazdálkodás.

### 4.3 Élőhely-rehabilitáció

#### Szőcei láprét

2010-re a korábbi évek munkájának köszönhetően a láprét jelentős része kaszálhatóvá vált. Korábbi tapasztalataink alapján olyan mértékű szerves anyag halmozódott fel a réten, hogy az évi egyszeri kaszálás nem elégséges a fenntartáshoz. Ennek megfelelően az idei évtől a rét egyes részeit két alkalommal is lekaszáltuk. A kezelés hatásának nyomon követésére monitoring programot indítottunk el a Magyar Biológiai Társaság Fiatalok Természetismereti Klubjának bevonásával.

#### A Kerca-menti láprétek rehabilitációja

Az előző években cserjeirtással érintett területeken tavaszi szárazúzást végeztünk, mivel még jelentős mennyiségben sarjadtak újra a fűzek. A kedvező változás azonban már jól látható a területen, mivel a növényzet eredeti összetétele kezd visszaállni és a magas aranyvessző borítása jelentősen visszaszorult. Vizsgálataink alapján a nappali lepkék mennyisége is lassan növekedni kezdett a helyreállított részeken.

#### A gödörházi láprét rehabilitációja

A gödörházi láprét a Belső-Őrség egyik legértékesebb területe, amely egyedülállóan gazdag mind védett növényekben, mind pedig nappali lepkékben. Igazgatóságunk 2010-re a terület legnagyobb részét megvásárolta, így megkezdhette a helyreállítást. Ebben az évben közelítőleg 1 hektáros területen végeztük el a cserjék és a nagy tömegben felhalmozódott lágyszárú szerves anyag eltávolítását. A helyreállítás bemutatására egy tájékoztató táblát is elhelyeztünk a rét mellett.

#### Élőhely rehabilitáció KEOP program keretén belül

A KEOP pályázati kiírásán Komplex élőhely-rekonstrukciós tevékenység az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén címmel nyert projektünkben 2010-ben sikeresen elkészítettük a 2. fordulós pályázatot, amelynek kedvező elbírálás után a támogatási szerződés kötése is megtörtént. Megkezdődött a projekt végrehajtása, amelynek során 2 fő határozott időre alkalmazott munkatársat vettünk fel projektmenedzseri feladatok ellátására. Sikeres közbeszerzési eljárást követően szerződést kötöttünk a gyeprekonstrukció kivitelezőjével, így 2011-ben elkezdődhet 350 ha gyep helyreállítása.

### 4.3 táblázat: Élőhely rehabilitáció

No.	A terület megnevezése	Az érintett terület nagysága (ha)	Élőhely típusa	A rehabilitáció célja - fő beavatkozások/kezelések
1.	Szócei láprét	2	láprét	Bokrosodás és invazív fajok visszaszorítása cserjeirtással és kézi kaszálással.
2.	Kerca-menti láprétek	4	kékperjés láprét	Védett növény és nappali lepke fajok élőhelyének helyreállítása cserjeirtással és szárzúzással.
3.	Gödörházi láprét	1	láprét	Védett növény és nappali lepke fajok élőhelyének helyreállítása cserjeirtással és kézi kaszálással.
4.	Komplex élőhely-rekonstrukciós az ŐNPI területén (KEOP)	350	kaszálórétek és legelők	Védett fajok élőhelyének helyreállítása cserjeirtással, szárzúzással és kaszálással.

#### 4.4 Fajvédelem

##### Széleslevelű harangvirág (*Campanula latifolia*)

A hazánkban két helyről ismert fokozottan növényfaj élőhelyét a Kőszegi-hegységben elektromos kerítéssel védjük a vadrágástól. A 3 hektáros bekerített sziklaerdei termőhelyen 2010-ben az összesen 36 tőből mindegyik virágzott. A villanypásztor előregedett, cserére szorul. Napkollektoros üzemeltetés szerencsésebb volna, mint a jelenlegi akkumulátoros módszer.

##### Adriai sallangvirág (*Himantoglossum adriaticum*)

A 2008 telén talált állománnyal együtt a sallangvirág egyedszáma a Szabó-hegy-Meszesevölgy területén cca. 350 példány, amelyből 2010-ben 39 virágzó tövet számoltunk. Az állomány egy részét - tekintettel arra, hogy zártkertekben fejlődik - évről-évre lekaszálják.

##### Vörös áfonya (*Vaccinium vitis-idaea*)

A Kőszegi TK-ban néhány négyzetméter borítással jelen lévő növényt állandó kerítéssel védjük a vadrágástól. 2010-ben mindössze 3 tő ismert.

##### Csillagos nárcisz (*Narcissus poeticus ssp. radiiflorus*)

A csillagos nárcisz métneki és zsidai élőhelyén 2010-ben is végeztünk területkezelést, újabb területeken irtottuk ki a gyepeket visszaszorító cserjéket. A korábban megtisztított területeken gépi kaszálás és a széna bálázása történt, illetve, ahol az erőteljes aranyvessző térhódítás és a cserjésedés miatt ez nem volt lehetséges, kézi kaszálással és lehordással kezeltük a gyepet. Itt a következő évtől szárazzás és kaszálás válik lehetségessé.

##### Tőzegeper (*Comarum palustre*)

A tőzegeper védelme érdekében a korábbi években faj élőhelyét lekaszáltuk és a bokrokat és éger sarjakat visszavágtuk a szőcei lápréten. 2008-ban azonban úgy tapasztaltuk, hogy a tőzegeper számára nem kedvező a rendszeres kaszálás, ezért 2009-ben és 2010-ben a közvetlen élőhelyét kaszátlanul hagytuk, csak a környezetét tisztítottuk meg a felverődő sarjaktól.

##### Régi gyümölcsfajták védelme

A Csörgőalma Gyümölcsöskertbe az őrségi és a vendvidéki helyi honos gyümölcsfajtákból összegyűjtött gyümölcsfaoltványok kerültek kiültetésre 2004-ben és 2005-ben. A gyümölcsöskert fenntartása során tavasszal metszést végeztünk, nyáron háromszor kaszáltunk, a vadrágás-hántás ellen telepített villanypásztor és a nyúlrágás elleni egyedi védelmeket javítottuk, pótoltuk. Ennek ellenére a szarvas okozta vadkár jelentős volt, aminek következtében 5 faegyed pusztult el. 2010-ben pályázatot adtunk be a Szlovénia-Magyarország Határon Átnyúló Együttműködési Programra a gyümölcsöskert infrastruktúrájának felújítása érdekében.

##### Nappali lepkék

Az Őrségi Nemzeti Park kaszálórétjein egyedülállóan gazdag nappali lepke közösségek élnek. Kiemelkedő fajaik a hangyaboglárkák (*Maculinea* sp.), a lápi tarkalepke (*Euphydryas aurinia*) valamint a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*). Mivel az értékes kaszálórétnek legnagyobb hányada magántulajdonban van, fontos, hogy a gazdák ezeken a megfelelő kezelést végezzék. A fajvédelmi program keretében felderítettük a

legjelentősebb állományokat, ahol az ideális kezelést biztosítani kell. Ennek elősegítése érdekében a legjelentősebb nappali lepke élőhelyeken gazdálkodóknak tájékoztató levelet küldtünk és összeállítottunk egy útmutatót a helyes gyepgazdálkodás irányelveinek ismertetésére. Így ösztönözni tudtuk, hogy a fontos nappali lepke élőhelyeken megfelelő kezelés történjék.

#### Békamentés a Hársas-tó mentén

A Máriaújfalu melletti Hársas-tó legveszélyeztetettebb közútszakasza mentén 2010-ben is béka-terelőt építettünk. 260 m terelőponyva, illetve kb. 200 m fólia került kihelyezésre. Diákok segítségével az Őrszolgálat tagjai összegyűjtöttek és a tóba szállítottak 6402 példány barna varangyot, 14 pld. erdei békát, 12 pld. kecskebékát, 1–1 pettyes gőtét, leveli békát is.

#### Haris (*Crex crex*)

A haris állomány védelme érdekében 2010-ben is feltérképeztük a lehetséges haris revíreket. Összesen az Őrségi Nemzeti Park területén 11 pár költését tapasztaltuk. Ezek részben az Igazgatóság kezelésében lévő területek voltak, részben magántulajdonúak. Mind a gazdálkodókkal, mind az ellenőrző hatóságokkal egyeztetjük a gyepek legalább 1 ha-os részének augusztus elejéig történő fennhagyását.

#### Ragadozómadár védelem

Az Igazgatóság működési területén fészkelő védett és fokozottan védett ragadozó madárfajok állományainak védelme, monitorozása a tárgyévben is folytatódott. Rétisas (*Haliaeetus albicilla*) állományunk 4 pár, ebből egy pár repített 2 fiókát, 1 pár pedig 1 fiókát, 2 pár nem költött. Uhuból (*Bubo bubo*) 1 pár fészkel a működési területünkön, de sikeres költés az ismert fészkelőhelyen nem történt. Egyéb ritka fajok, mint a darázsölyv (*Pernis apivorus*), állományairól csak szórványos információink vannak.

Két további fajjal is e tevékenység keretein belül foglalkozunk – életmódbeli sajátosságaik miatt:

Fekete gólya (*Ciconia nigra*) állományunk 6 ismert pár, de ezek közül 2010-ben 3 pár költését tudtuk nyomon követni. Ezek közül csak egy volt sikeres, amely 2 fiókát reptetett. A holló (*Corvus corax*) állománya növekvőben van, őszi-téli időszakban több helyen és egyre nagyobb létszámú csapatokban jelenik meg (akár 50-80 pld is).

Az Igazgatóság működési területén 2010-ben folytattuk az együttműködést az EON munkatársaival, ennek keretén belül 8 helyszínen történtek meg a 20 kV-os vezetékek szigetelése.

Az Igazgatóság kőszegi Ragadozómadár Mentő Telepére 2010-ben 47 madárfaj 215 sérült példánya került be. Ebből 27 példány fokozottan védett faj egyede. 109 példányt sikerült egészségesen szabadon engedni. Ez évben 12 fióka kelt a telepen. A telepre kerülő sérült állatok száma az évek során sajnos töretlen növekedést mutat. A sérülések okai tekintetében szomorú újdonság, hogy területünkön is megjelent a mérgezés, ami 1 pld. rétisast érintett. Életét a gyors beavatkozásnak köszönhetően sikerült megmenteni és ezt követően szabadon engedték.

#### Fehér gólya (*Ciconia ciconia*)

Az igazgatóság működési területén a fehér gólya állománya az utóbbi időszakban nem mutatott jelentős változást. A 2010-es esztendő azonban csekély gyarapodást hozott. A nemzeti park területén 46 pár gólya költött, ám csak 36 esetben volt sikeres költés. Az

átlagos fiókaszám 2,16 lett. Az Igazgatóság működési területét tekintve a fészkek 63 %-a villanyoszlopon, 15 %-a külön oszlopon, 20 %-a kéményen vagy kazánkéményen és 2 %-a egyéb helyen van. A veszélyeztetett fészkek áthelyezését, tartóra emelését folyamatosan végezzük az MME keretében működő Chernel István Madártani és Természetvédelmi Egyesülettel és az áramszolgáltató EON-nal együttműködve. Ehhez rendelkezünk saját forrásból és központilag legyártott fészektartó kosarakkal, amelyekkel igény szerint ellátjuk az együttműködő partnereket. Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság az elektromos hálózat tartóoszlopain fészkelő állomány védelme érdekében együttműködési megállapodást kötött az EON-nal, így az elektromos hálózaton végzendő munkákat előzetesen egyeztetett tervek alapján végeztük.

Működési területünkön 2010-ben 7 db villanyoszlopon lévő fészknél végeztünk tartóra emelést, illetve tartó megerősítést, 2 fészket sikeresen új oszlopra helyeztünk át, valamint 1 db gólyaállókát helyeztünk ki a 20 kV-os hálózatra. Egy helyen készült új gólyapelenka egy villanyoszlopon lévő fészkek alá.

#### Kis légykapó (*Ficedula parva*)

A Kőszegi Tájvédelmi Körzetben a teljes állományfelmérést a rendkívül csapadékos időjárás megakadályozta (a madarak nem vagy nehezen hallhatóan énekeltek a szeles, viharos, esős időben), azonban arányaiban kevesebb helyen észleltük éneklő hím jelenlétét, mint az elmúlt 14 év során.

#### Madárodútelepek

A 2003-as esztendőben kialakított odútelepek tisztítása és ellenőrzése 2010-ben is megtörtént. Az énekesmadár odúkat biztonsági zárral láttuk el a nyestek rablása ellen, pótoltuk a hiányzó odúkat, kiegészítve a 40-es telepeket. Legeredményesebb a csörötneki Pro Silva erdő telepe bizonyult, ahol 24 odút foglaltak el az első költési időszakban. Az apátistvánfalvi, elsősorban túlevelű erdőben lévő telepet viszont a pelék kedvelték nagyon, 8 odút foglaltak el.

Kis légykapó számára az Őrségben 35, a Kőszegi Tájvédelmi Körzetben 15 odúból álló telepet létesítettünk. Az őrségi odúk lakatlanok maradtak, a Kőszegi-hegységben azonban 1 pár sikeresen reptetett 4 fiókát.



#### 4.4 táblázat: Fajvédelem

No.	A faj magyar és tudományos neve	Fajvédelmi terv (+,-)*	Védettség foka**	A tevékenység és az eredmények rövid ismertetése
1.	Széleslevelű harangvirág ( <i>Campanula latifolia</i> )	-	FV	Kerítéssel való védelem.
2.	Adriai sallangvirág ( <i>Himantoglossum adriaticum</i> )	-	FV	Állományok feltérképezése, nyomonkövetése.
3.	Vörös áfonya ( <i>Vaccinium vitis-idaea</i> )	-	V	Kerítéssel való védelem.
4.	Csillagos nárcisz ( <i>Narcissus poeticus ssp. radiiflorus</i> )	-	V	Élőhely fenntartása kaszálás, cserjeirtás.
5.	Tőzegeper ( <i>Comarum palustre</i> )	-	V	Élőhely fenntartása kaszálás.
6.	Fehér gólya ( <i>Ciconia ciconia</i> )	+	FV, Natura 2000	Veszélyeztetett fészkek áttelepítése, magasítóra emelése.
7.	Régi gyümölcsfajták védelme	-	-	Génmegőrző gyümölcsöskert fenntartása.
8.	Békamentés a Hársas-tó mentén	-	V	Vonuló egyedek áttelepítése.
9.	Haris ( <i>Crex crex</i> )	-	FV, Natura 2000	Költőhely kaszátlanul hagyatása.
10.	Nappali lepkék	-	V, Natura 2000	Élőhelyek kezelése kaszálás, cserjeirtás.
11.	Ragadozómadár védelem	-	V, FV, Natura	Nyomonkövetés és madármhely fenntartása.

No.	A faj magyar és tudományos neve	Fajvédelmi terv (+,-)*	Védettség foka**	A tevékenység és az eredmények rövid ismertetése
			2000	
12.	Kis légykapó ( <i>Ficedula parva</i> )	-	V	Odútelep működtetése.
13.	Madárodútelepek	-	V	Karbantartás.

\* Van (+); Nincs (-); Fajvédelmi/kezelési terv kidolgozása a cél (x)

\*\* Védett(V)/fokozottan védett(FV); Natura 2000, illetve nemzetközi egyezmények hatálya alá tartozik (Berni, Bonni, CITES)

#### **4.5 Saját állatállomány**

Az Igazgatóság a kezelésében lévő gyepterületeket elsősorban saját állatállománnyal hasznosítja, legeltetéssel, illetve az állatok részére történő szénakészítéssel.

Az Igazgatóság a magyar tarka szarvasmarhákat és a muraközi lovakat elsősorban génmegőrzési és területkezelési céllal, míg a juh, szamár és szürke marha egyedeket bemutatási céllal tartja. Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóságé hazánk egyetlen muraközi ménese.

##### Magyartarka szarvasmarha:

A februártól júliusig tartó ellési időszakban, 107 ellésünk volt. Az ellések 70%-a március végéig megtörtént, ez azért fontos és jó, mert az értékesítéskor egységes jó hízóalanyaggal tudtunk megjelenni. Az első választásból származó bikaborjakat értékesítettük (25 egyed), a második választásból valókat pedig hízóba állítottuk.

Minden üszőt meghagytunk, egyrészt a tenyészanyag utánpótlás, másrészt az állománynövelés érdekében.

Idén mesterséges termékenyítést is alkalmaztunk, ezen időszak május elejétől július végéig tartott. Utána, december közepéig természetes fedeztetést alkalmaztunk.

A 205 napos választási súly bikánál 234 kg, üszőnél 225 kg volt, amely jó eredménynek felel meg.

##### Muraközi ló:

A muraközi ménesünk létszámát nem növeltük tovább. Az újonnan beállított tenyészkanccák javító hatással vannak állományunk minőségére.

A 2009-ben importált freibergeri szaporítóanyagból egy csikó született.

Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság 2010-ben is részt vett a nemzetközi muraközi munkában a muraközi típus regenerálása érdekében.

Szaporulat: 8 db csikó

**4.5 táblázat: Saját állatállomány**

<b>Faj</b>	<b>Korcsoport</b>	<b>Egyedszám</b>	<b>Változás 2010-ben</b>
Szarvasmarha /magyartarka/	Tehén	147	-10
	Tenyészbika	4	0
	Vemhes üsző	0	-1
	Növendék üsző	21	21
	Választott üsző	53	53
	Szopós borjú	0	0
	Hízómarha	12	12
	Összesen:	237	52
Szarvasmarha /magyar szürke/	Ökör	0	-2
	Összesen	0	-2
Ló /muraközi/	Kanca	18	1
	Szopós csikó	6	6
	Választási csikó-mén	0	-6
	Választási csikó-kanca	0	1
	Növendék mén	7	2
	Növendék kanca	6	-4
	Tenyészmén	2	1
	Egyéb kanca	0	0
	Herélt	0	-2
	Összesen	39	1
Juh /cigája/	Anyajuh	8	2
	Szopós bárány	0	0
	Jerke toklyó	0	-4
	Növendék kos	2	0
	Ürü	0	0
	Összesen	10	-2
Szamár/magyar parlagi/	Kanca	1	0
	Mén	1	0
	Szopós csikó	1	0
	Összesen	3	0

#### 4.6 Vadászterületek

Igazgatóságunk önálló vadászterülettel nem rendelkezik, vadgazdálkodási tevékenységet nem folytatott az elmúlt évben.

#### 4.7 Halászati vizek

Országos védettségu vizek:

Igazgatóságunk 2008-óta halászatra jogosult az alábbi vizeken:

Vízter kód	Vízterület neve
002211	Szakonyfalui-patak (eredettől Rába folyóig)
002212	Grajka-patak (eredettől a Rába folyóig)
002213	Hársas-patak (eredettől a Rába folyóig)
002214	Huszászi-patak (eredettől Rába folyóig)
002215	Lugosi patak-(eredettől Rába folyóig)
002216	Szentgyörgyvölgyi-patak (országhatártól a Kebele-patakig)
002217	Kerca-patak (országhatártól a Kerka folyóig)
002254	Kerca-patak (Államhatártól 53+70 fkm, 42+338-ig)

A jóváhagyott halgazdálkodási terv szerint ezen víztesteken sem halászati sem horgászati tevékenység nem folyik. Cél a természetes-természetközeli állapotok fenntartása, melynek érdekében a természetvédelmi kezelés részeként halfaunisztikai vizsgálatokat végeztünk elektromos halászgéppel.

#### 4.8 A Marcal folyó vörösiszap szennyezése

A MAL ZRT által üzemeltetett ajkai timföldgyár vörösiszap tárolójának gátja 2010. október 4-én átszakadt, melynek során kb. 1 millió m<sup>3</sup> iszap ömlött ki. Az erősen lúgos kémhatású (pH 13), kis mértékben radioaktív és nehézfémeket tartalmazó vörösiszap elöntötte a környező településeket, majd a Torna patak közvetítésével a Marcal folyóba jutott.

2010. október 5-én helyszíni szemlét tartottunk igazgatóságunk érintett illetékességi területén, tájékoztunk a fennálló helyzetről, illetve az ott folyó védekezési munkálatokról Karakótól Szergényig. 2010. október 6-án részletes tájékoztatást adtunk a Környezet és Természetvédelmi Helyettes Államtitkárság részére. A folyót középvíz-állásnál érte a szennyezés, a part menti növényzet és a teljes folyómeder vörösiszappal borított, szennyezett volt. A folyóval kapcsolatban lévő árkok is szennyeződtek. A befolyókban is jól látható volt a halállomány pusztulása, mely a Marcalban a gyors folyás, és erősen szennyezett, vörös színe miatt kevésbé volt látható. A helyszínen limnológusok vettek mintákat, 12,6-os pH-t mértek, mely a vizek teljes élővilágának pusztulását eredményezte.

A károsítás óta hetente legalább egy alkalommal helyszíni ellenőrzést tartottunk és tartunk, melynek során figyelemmel kísértük és kísérjük az érintett területek állapotát, az ott található

élővilágot. Folyamatosan egyeztettünk az aktuális munkákról a kárelhárításban és felszámolásban részt vevő szervezetek munkatársaival

Felmértük illetékességi területünkön a szennyezéssel érintett Natura 2000 területek nagyságát. (192 ha.) Javaslatot tettünk a lehetséges védelmi intézkedésekre. A kárelhárításban dolgozó Nyugat-dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság szakembereivel folyamatos kapcsolatban voltunk és vagyunk, minden a Natura 2000 területeket érintő tevékenységet velünk egyeztetve végeztek és végeznek. Cél, hogy a mentesítési munkák a lehető legkisebb mértékben okozzanak további károkat az élővilágban

A Nemzeti Nyomozó Iroda eljárásában tájékoztatást adtunk a természetvédelmi értékekben okozott kár nagyságáról. A MAL ZRT Tényfeltárási tervét véleményeztük. A vörösiszap katasztrófa okozta többlet-feladatokat és költségeket folyamatosan jeleztük a felettes szerveink felé.

Igazgatóságon belül gyűjtést szerveztünk a vörösiszap katasztrófa károsultjainak megsegítésére.

**4.7 táblázat: Halászati vízterek**

<b>No.</b>	<b>A halászati víztér megnevezése (ahol az igazgatóságé a halászati jog)</b>	<b>Kiterjedése (ha)</b>
1.	Szakonyfalui-patak	7,2
2.	Grajka-patak	4,8
3.	Hársas-patak	11,5
4.	Huszászi-patak	13,1
5.	Lugosi-patak	15,0
6.	Szengyörgyvölgyi-patak	3,6
7.	Kerca-patak	10,7
8.	Kerka-patak	7,7
Összesen:		73,6

**4.7a táblázat: Védett vízterek**

<b>No.</b>	<b>Országos jelentőségű védett vízterek</b>	<b>Kiterjedése (ha)</b>	<b>Kezelési terv (+/-)</b>
1.	Rába-folyó	184,0	(-)
2.	Kerka-patak	7,7	(-)
3.	Kerca-patak	10,7	(-)
4.	Rába holtágak	110,8	(-)
5.	Himfai-tó	12,9	(-)
6.	Szentgotthárd-Máriaújfalu Hársas-tó	14,9	(-)
7.	Hegyhátszentjakab Vadása-tó (1)	4,0	(-)
8.	Felsőjánosfa Borostyán-tó	1,1	(-)
9.	*Nagysimonyi-tó (hrsz: 031/5/d)	0,9	(-)
10.	*Hosszúperesztegi-tó (hrsz: 0359-ből)	1,0	(-)
11.	*Szenye-tó (Szemenye:0166 és 0154 hrsz)	3,7	(-)
12.	*Vép Külsőerdő (hrsz 0217/5-ből)	8,8	(-)
13.	*Balogunyom (Dermany)	1,5	(-)
14.	*Tömördi-tó (hrsz: 0140/4,5)	11,8	(-)
15.	*Alsóújlaki tavak	2,9	(-)
Összesen:		376,7	

\* lápterület

(-) a természetvédelmi kezelési terv elkészült, de még nincs kihirdetve



*4.7b táblázat: Védett halastavak*

No.	Országos jelentőségű védett vízterek	Kiterjedése (ha)	Kezelési terv (+/-)
	Illetékességi területünkön nem található.		
Összesen:			

## **5. Jogi tevékenység**

### **5.1 Hatósági eljárások**

#### *5.1.1 Szakértői közreműködés a zöldhatóságok felé*

Működési területünk a szombathelyi székhelyű Nyugat-dunántúli, valamint a győri székhelyű Észak-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség illetékességi területét érinti. A Nyugat-dunántúli KTVF és Igazgatóságunk együttműködését megállapodások formájában rögzítettük.

A szakértői munka és a terepi munkarészek zömét a Természetmegőrzési Osztály, valamint az Őrszolgálati és Területfenntartási Osztály végezte.

A hatósági megkeresések száma 2010-ben összesen 156 volt. A szakértői közreműködések többsége környezetvédelmi és építési engedélyezési eljárás, illetve telekalakítás véleményezésére irányult.

Fegyvertartási engedélyekkel kapcsolatos adatszolgáltatásra (természetvédelmi szabálysértés) 456 esetben került sor.

#### *5.1.2 Eljárások saját jogon*

Igazgatóságunk a 347/2006. (XII.23.) kormányrendelet 37.§ e) alapján vesz részt a településrendezési, illetve térségi rendezési tervek véleményezésében. 2010 folyamán Igazgatóságunk 42 eljárásban vett részt.

### **5.2 Bíróságok**

Szabálysértési eljárást 5 esetben indítottunk, összesen 10 személy ellen, melyből 3 eljárás zárult le év végéig, 5 személy ellen. Pénzbírság kiszabására illetve figyelmeztetésre került sor. Helyszíni bírság kiszabására nem került sor.

### **5.3 Büntető ügyek**

2010-ben 3 esetben indítottunk természetkárosítás büntetőben eljárást, 4 esetben hulladékgazdálkodás rendjének megsértése, 5 esetben lopás miatt tettünk feljelentést. A természetkárosítások kapcsán az elkövetőket nem találták meg. A hulladékgazdálkodás rendjének megsértése kapcsán két ügyben vádemelésre került sor, míg a lopások ügyében tudomásunk szerint 2 ügyben találtak elkövetőt, az eljárás itt vádelhalasztással, illetve figyelmeztetéssel zárult.

### **5.4 Perek**

2010-ben 1 polgári jogi per folyt az igazgatóságon.

### 5.2 táblázat: Bírságok

	Ügyek száma	Kiszabott bírság összege (eFt)
Szabálysértési eljárás	5*	120
Helyszíni bírság	0	0

\* Még nem zárultak le.

### 5.3 táblázat: Büntető ügyek

	Feljelentések száma	Eredményes	Eredménytelen
Természetkárosítás	3	0	3
Hulladékgazdálkodás rendjének megsértése	4	2	2
Erdővédelmi bírság	2	2	0
Egyéb büntető ügyek	5	2	3

### 5.4 táblázat: Polgári perek

	Ügyek száma	Nyert	Vesztett	Folyamatban
Polgári perek	1	1	0	0

## **6. Őrszolgálat**

### **6.1 Személyi állomány**

Igazgatóságunk Természetvédelmi Őrszolgálata 3 tájegységben, 10 fővel látta el feladatait, ebből 9 fő felsőfokú, 1 fő középfokú végzettségű volt. A jogszabályban előírt képesítéssel minden őr rendelkezik.

Az egyéb szükséges jogosítványokkal (maroklöfegyver vizsga, „B” kategóriás jogosítvány) is mindenki rendelkezik. Idegen nyelv ismerete 7 főnek van, német és angol nyelvből középfokú nyelvvizsgával rendelkeznek, illetve 1 főnek francia nyelvből felsőfokú nyelvvizsgálója van, egy pedig jelenleg levelező PhD hallgató.

### **6.2 Felszereltség**

A jogszabályban előírt egyenruházattal az őrszolgálat minden tagja rendelkezik. A rendszeresen, minden tájegységben, tartott helyszíni őrszolgálat-vezetői ellenőrzések eredményeként azt az őrök előírászerűen viselik.

Jelenleg 5 gépjármű (1 db Ford Ranger, 3 db Land Rover, 1 db Suzuki Jimny) áll az őrszolgálat használatában. A Land Roverek közül 2 db 1998-as évjáratú, 1 db 2002 évjáratú, cserére szorul, a többi jármű műszaki állapota jó. Az őrszolgálat minden tagja rendelkezik szolgálati mobiltelefonnal, kézitávcsővel. Tájegységenként 1 db spektív (állványos távcső) áll rendelkezésre.

Az őrszolgálat használatában van még 5 db digitális fényképezőgép, 6 db GPS készülék, továbbá két túrakenu (2 és 3 személyes). Fényképezőgépek és GPS készülékek terén fejlesztés szükséges, illetve a meghibásodó régi készülékek cseréje minden évben felmerül igényként. (Az általunk használt készülékek egy része 5 évnél idősebb, a tapasztalatok szerint ezek a készülékek ilyen kor után végleg elromlanak.)

### **6.3 Szolgálatelljesítés jellemzői**

A szolgálatteljesítés jelenleg legjellemzőbb módja a hatósági őrzés rendszeres terület bejárással, kiemelten a tavaszi tőzike, a hóvirág és a kockás liliom virágzási idejében. Utóbbit a legfrekvenciáltabb területekre koncentráltuk, folyamatos ügyeletet biztosítva a virágzási időszakban, különösen a hétvégeken.

A tárgyévben helyszíni bírságot nem szabtuk ki, 5 szabálysértési eljárást folytattunk le (2 év végéig nem zárult le). 3 esetben tettünk természetkárosítás kapcsán feljelentést, melyeknél elkövetőt nem találtak. 4 esetben hulladékgazdálkodás rendjének megsértése kapcsán tettünk feljelentést, ahol 2 esetben meglett az elkövető. 5 esetben lopás miatt tettünk feljelentést, 2 esetben ismert elkövető, 3 esetben ismeretlen tétessel szemben. Az ismert elkövetőknél vádelhalasztással illetve figyelmeztetéssel zárultak az ügyek. 2 esetben tettünk természetvédelmi bírság, 2 esetben erdővédelmi bírság kiszabására irányuló feljelentést a hatóságok felé.

Rendszeresen együttműködtünk - a megkötött együttműködési megállapodások alapján - a területileg illetékes rendőri, katasztrófavédelmi szervekkel, valamint a polgárőrséggel. Közös járőrszolgálatot láttunk el a rendőrhatalóság tagjaival, elsősorban a védett területeken végzett

engedély nélküli közlekedés visszaszorítása, illetve a saját vagyionkezelésben lévő erdők vagyionvédelme érdekében. Munkánkat továbbra is 16 polgári természetőr segítette, 2010. évben az aktív tagoknak továbbképzést szerveztünk, alacsony részvétellel.

A hatósági, szakhatósági eljárásokban a Nyugat-dunántúli KTVF az Igazgatóság természetvédelmi őrszolgálatának bevonását kérte, elsősorban a friss terepi információk szükségessége, a helyszíni bejárások és a határozatokban foglaltak ellenőrzése miatt.

Rendszeresen végeztük a védett-, fokozottan védett, illetve Natura 2000 jelölőfajok monitoringját.

Az örök részt vettek az élőhelymegőrzési, terület-fenntartási munkákban, irányították a közmunkás brigádok munkáját örkerületükben.

Szükség szerint az örök részt vettek az ökoturisztikai osztály feladataiban.

Egy természetvédelmi ör az élővilágvédelmi osztály munkájában is részt vett. Két közzei ör látta el a sérült madarak gondozását, illetve a Chernel-kert és a Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont működtetésében is részt vettek.

#### **6.4 Fejlesztési tervek**

Az őrszolgálat technikai eszközeit tekintve elsősorban kézi GPS készülékek és digitális fényképezőgépek beszerzése szükséges, valamint számítástechnikai eszközök cseréje, további beszerzése is kívánatos. GPS készülék és fényképezőgép terén az állapotot néhány készülék beszerzésével sikerült ugyan javítani, de a régi készülékeknek folyamatos a kiesése. Az 1998-as és 2002-es évjáratú gépkocsik lecserelése is indokolt lenne a költséghatékonyság hosszú távú javítása miatt is.

Fejlesztési elképzeléseinkben szerepel két tájegységiroda, illetve tárolóhelyiség kialakítása is Szócén és Apátistvánfalván. Nyertes pályázataink részeként 2011-ben várhatóan megépítésre kerülnek.

Élőhelymegőrzési, területfenntartási feladatainkhoz egy Őrszolgálat használatában álló kisebb traktor és a hozzá tartozó munkaeszközök beszerzését is indokoltnak tartjuk.

Tekintettel arra, hogy a működési területünk északi részén dolgozó örök sok egyéb a madármentő telephez, Chernel-kerthez és Látogatóközpont-hoz kötődő feladatot is ellátnak. Örkerületeik nagyok (sok Natura 2000 területtel) ezért ezen a területen mindenképpen szükséges a létszámfejlesztés minimum 2 gépkocsival is ellátott ör személyében. Szintén elkerülhetetlen a minimális feladatellátáshoz a Felső-Rába Völgye Természetvédelmi Tájegység és az Őrség természetvédelmi Tájegység 1-1 fő gépkocsival ellátott örrel történő megerősítése. A Természetvédelmi Őrszolgálat országos átlagának elérését, összesen 8 fős létszám-bővítés lenne szükséges.

**6. táblázat: Őrszolgálat**

	<b>Felsőfokú végzettségű</b>	<b>Középfokú végzettségű</b>	<b>Összesen</b>
Létszám	9	1	10

	<b>Átlagosan</b>	<b>Minimum</b>	<b>Maximum</b>
Az egy főre eső illetékességi terület (ha)	33494	4946	99638
Az egy főre eső védett természeti terület (ha)*	5044	261,7	6818

Helyszíni bírságok száma	0
Szabálysértési eljárások száma	5
Természetvédelmi bírság kiszabására irányuló elj.	2
Az igazgatóság által tett feljelentések száma	14

\*nem védett Natura 2000 területek nélkül

\*\* nem természetvédelemmel kapcsolatos feljelentés

## 7. Költségvetés és vagyon

### 7.1 Kiadások

Igazgatóságunk 2010. évi eredeti előirányzata 207.200 eFt volt, ezzel szemben az év végi módosított előirányzat 521.473 eFt-ra módosult, ezzel szemben a kiadási teljesítés 413.860 eFt.

Az előirányzat módosítás főbb jogcímei:

Jogcím	Összeg (eFt)
Kormányzati hatáskörben	-778
Felügyeleti hatáskörben	57.076
Intézményi hatáskörben	257.975

Az elemi költségvetésben meghatározott 207.200 eFt kiadási előirányzat közel 70%-a a személyi juttatások tervezéséhez kapcsolódott, mindössze 59 millió Ft volt dologi kiadásokra tervezhető, mely az előző évi teljesítési összegnek csak a töredéke. Ennek ténye, valamint a pályázati pénzek folyósításának kiszámíthatatlansága, illetve a többszöri zárolás óvatos, jól átgondolt, takarékos gazdálkodásra kényszerített bennünket. Az évközi nehézségek következményeként december hónapban már kritikus volt az anyagi helyzet, a november havi bért úgy tudtuk megfinanszírozni, hogy kérelmeztük a 2011. évi mezőgazdasági támogatás egy részének folyósítását. Felhalmozási kiadásra a költségvetésünk egyáltalán nem biztosított keretet, pályázati forrásokból volt csupán lehetőség eszközvásárlásra.

Sajnálatos, hogy a beszűkült anyagi lehetőségeink miatt szakmai feladatok ellátására (fajvédelem, élőhely rehabilitáció stb.) minimális összeget tudunk fordítani, a szűkös dologi költségvetésünk, valamint az évközi zárolások nem tették ezt lehetővé.

### 7.2 Bevételek

Igazgatóságunk 2010. évben 455.128 eFt bevételt realizált, előző évről áthúzódó felhasználható pénzmaradványa 72.783 eFt volt.

Bevételeink túlnyomó részét a költségvetési támogatás, illetve a pályázati pénzek (ETE, KEOP, ROP, TÁMOP, közmunkaprogram) tették ki. A tervezett saját bevételi összegek teljesültek, azonban az idegenforgalom területén aggályosnak tartjuk, hogy a szállásépületünk irodává alakítása azt fogja a jövőben eredményezni, hogy nem tudunk egy osztálynyi csoportot elszállásolni. Ebből adódóan az erdei iskolai programjaink, valamint az ebből származó bevételünk jelentős mértékben csökkenni fog.

A mezőgazdasági támogatások a vagyongazdálkodás terén felmerült működési kiadások finanszírozásában nyújtottak segítséget. Az engedélyezett létszámkeretünk nem adott lehetőséget elegendő létszámú munkatárs alkalmazására, így a saját bevételből kellett megteremtünk a foglalkoztatáshoz szükséges anyagi fedezetet.

A bevételeink kiemelkedő részét a pályázati pénzek tették ki. 2010. évben hét projekt megvalósítása kezdődött el. A finanszírozáshoz minden esetben előleget igényeltünk, a megvalósításukhoz szükséges önerőt a felügyeleti szervünk biztosította.

Közmunka program keretében a Szociális és Munkaügyi Minisztérium átlagosan 10 fő foglalkoztatását finanszírozta, illetve lehetőségünk volt a foglalkoztatással kapcsolatos eszközök, szerszámok megvásárlására is.

TÁMOP program keretében 4 fő csökkent munkaképességű munkavállalót alkalmazunk egy év időtartamban, könnyebb munkák elvégzésére.

### **7.3 Vagyon**

Lásd 7.3 táblázat a fejezet végén.

### **7.4 Épületek**

2010. évben nem állt rendelkezésre előirányzat felújításra, év közben mindössze 248 eFt-ot tudtunk erre a célra biztosítani, amiből Pityerszeren tókát újítottunk fel.

A meglévő épületeken beruházás, felújítás nem valósult meg, állagmegóvásra, illetve karbantartásra nem tudtunk fordítani.

A volt TSZ major területén elbontásra került több épület: a borjúnevelő, a gépszerező műhely, a szárító gépház, a takarmánykeverő, illetve a fűtőgépház épületrésze. Ezek az épületek balesetveszélyes állapotban voltak, felújításuk gazdaságtalan lett volna.

Földvásárlásra 3800 e Ft-ot költöttünk, melynek egy része intézményi saját forrásból (740 eFt), a fennmaradó összeg pedig KEOP és ETE pályázati forrásból került kifizetésre.

Közel 12 Millió Ft-ot költöttünk 7,9 ha erdősítésre, őshonos fafajokból álló elegyes állománnyal négy helyszínen, komplett vadvédelmi kerítéssel bevédvé, melyhez a forrást a felügyeleti szervünk biztosította.

Továbbra is komoly gondot jelent, hogy az irodaházunkban szinte elviselhetetlen körülmények között dolgoznak a munkatársaink. Ennek a problémának a megoldására tárgyalásokat folytattunk a helyi önkormányzat polgármesterével egy potenciálisan szóba jöhető telek eladás ügyében. A jelenleg használt épület esetében fokozódó problémát jelent, hogy eredetileg nem irodaháznak tervezték, a kiépített villamos hálózat jelentősen túlterhelt és féltő, hogy ebből komoly problémák adódnak.

### **7.5 Eszközök**

Az újonnan beszerezett tárgyi eszközök túlnyomó része pályázati forrásból került beszerzésre, saját forrásból egy darab használt Skoda Fabia személygépkocsi, valamint egy darab tenyészkanca került beszerzésre.

A „Harmóniában a tájjal” című projekt keretében sikerült beszereznünk az új gyepkezelő gépsort (traktor, pótkocsi, homlokrakodó, fűkasza, rendképző, rendterítő, szárzúzó, bálakészítő gép) mintegy 30 Millió Ft értékben. Szintén e pályázat keretében vásároltunk egy darab notebookot 300 eFt, valamint egy darab videóprojektort szintén 300 eFt értékben.

Térítésmentes átvétellel vettünk át a Vidékfejlesztési Minisztériumtól EDR terminálokat, melyből 3 db gépkocsiba beépíthető, 9 db pedig kézi.

Közmunkaprogram keretében egy darab FS 400 bozótívágó került beszerzésre.



## **7.6. Pályázatok**

2002-es megalakulásunk óta folyamatosan figyelemmel kísérjük az aktuális pályázati lehetőségeket. A központi költségvetési keretek szűkös volta miatt a nagyobb léptékű célok eléréséhez, de gyakran a fennmaradáshoz is szükséges a pályázati lehetőségek kiaknázása. 2010-ben 10 pályázatunk futott 2 milliárd Ft értékben, ami az éves költségvetésünk nyolcszorosa!

Sok pályázat esetén azért nem indultunk, mert gondot okozott az önrész előteremtése. Pályázatok terén a 2010-ben leváltott előző vezetés számos szakmailag és pénzügyileg is kifogásolható döntést hozott, ami kényszerhelyzetbe hozta a jelenlegi vezetést. Meg kell építenünk a szőcei lápra tervezett „Tudásközpont”-ot, a máriaújfalusi békaátjárót, az apátistvánfalvi látogatóközpontot. A fenti meggondolatlan fejlesztések évről-évre jelentkező folyamatos kiadásokat generálnak.

A futó pályázatok jelentős része (a fentiek ellenére) jelentős fejlesztéseket, természetmegőrzési, ismeretterjesztési célokat szolgálnak.

1. Komplex élőhely rekonstrukciós tevékenység az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén (Élőhelyvédelem és helyreállítás beruházási elemek KEOP-3.1.2/2F/09-2010-0006 )
2. Ökológiai átjárók és terelőfalak létesítése a Szentgotthárd Máriaújfalui Hársas tó menti közút térségében (KEOP-3.1.2/2F/09-2010-0005)
3. Burgenlandi és nyugat-dunántúli természetvédelmi területek hálózata (ATMOS L00038)
4. Natura 2000 élőhelyek fenntartható hasznosítása a szlovén-magyar határ mentén ( SI-HU-1-2-012SI-HU-1-2-012)
5. „Lépés előnyben”, (TÁMOP-2.4.2.B-09/1)
6. Kemenes Vulkán Park (NYDOP-2.1.1/C-2f-2009-0009)
7. „Kulturális értékek megőrzése az Őrállók földjén” című,(NYDOP-2.2.1/B-2f-2009-0001)
8. „Az Őrségtől a Vendvidékig” NYDOP-2.2.1/C-2f-2009-0008
9. Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság 2010/5. számú Nemzeti Parkok” közmunkaprogram (010.01.15 - 2010.08.31. (XXIII/5-3/2010), 7749-0/2010)
10. Erdei élőhely-rekonstrukciók Vas megye védett természeti területein (KEOP – 7.3.1.2/09 – 2010 – 0012)

**7.1 táblázat: Kiadások**

		<b>Teljesítés (eFt)</b>
Működési kiadások	Személyi juttatás	152.617
	Munkaadót terhelő járulék	39.488
	Dologi kiadások	123.375
	Támogatásértékű működési kiad.	845
Felhalmozási kiadások	Intézményi beruházási kiadás	97.287
	Felújítás	248
	Egyéb felhalmozási kiadás	
	Egyéb központi beruházás	
Kölcsönök nyújtása		
Kiadások összesen		413.860

**7.2 táblázat: Bevételek**

		<b>Teljesítés (eFt)</b>
Bevételek	Működési	158.747
	Felhalmozási	84.084
	Kölcsönök visszatérülése	0
Bevétel összesen:		242.831
Költségvetési támogatás	Működési	212.297
	Felhalmozási	0
Támogatás összesen:		212.297
Összes bevétel		455.128

### 7.3 táblázat: Vagyon

	<b>Bruttó érték</b>	<b>Értékcsökkenés</b>	<b>Nettó érték</b>
Immateriális javak	13.324	11.056	2.268
Ingatlanok és kapcsolódó vagyoni értékű jogok	882.057	81.731	800.326
Befejezetlen beruházás	109.550		109.550
Gépek, berendezés, felszerelés	164.894	119.970	44.924
Járművek	161.175	120.756	40.419
Tenyészállatok	38.565	13.926	24.639

A tárgyi eszközök mérleg szerinti állománya 922.126 eFt

**7.4 táblázat: Épületek**

<b>Az épület típusa</b>	<b>Száma (db)</b>	<b>Növekedés a tárgyévben (db)</b>
Iroda	3	0
Szolgálati lakás	1	0
Látogatóközpont	1	0
Fedett kerékpártároló	1	0
Tanya (volt TSZ major 6 épülettel)	6	0
Állattartó épület	3	0

**7.5 táblázat: Eszközök**

<b>Az eszköz megnevezése</b>	<b>Száma (db)</b>	<b>Növekedés a tárgyévben (db)</b>
Mezőgazdasági munkagép	46	6
Terepjáró	10	0
Egyéb gépjármű	5	1
Motorkerékpár	0	0
Kerékpár	68	0
Vízijármű	2	0
Videokamera	0	0
Digitális fényképezőgép	19	0
Hagyományos fényképezőgép	1	0
Spektív	3	0
Kézitáveső	20	0
Éjjellátó készülék	1	0
Számítógép (notebook)	48	1
Mobiltelefon	34	0

**7.6 táblázat: Pályázatok**

<b>Projekt címe</b>	<b>Pályázat kódszáma</b>	<b>Tartalmi összefoglaló</b>	<b>Támogatás forrása (részletes)</b>	<b>Státusz</b>	<b>Összes költség (Ft)</b>	<b>Támogatás összege (Ft)</b>
Komplex élőhely rekonstrukciós tevékenység az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén – Élőhelyvédelem és helyreállítás beruházási elemek	KEOP-3.1.2/2F/09-2010-0006	Komplex élőhely rekonstrukciós tevékenység az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén: gyeprek rekonstrukciója, akác-eltávolítás, növénytelepítések, kétéltű élőhelyek létrehozása, vízvisszatartást szolgáló beruházások megvalósítása	Új Magyarország Fejlesztési Terv KEOP-3.1.2/2F/09-2010-0006	Támogatási szerződéssel rendelkező	219 506 961	219 506 961
Ökológiai átjárók és terelőfalak létesítése a Szentgotthárd Máriaújfalui Hársas tó menti közút térségében	KEOP-3.1.2/2F/09-2010-0005	Komplex élőhely rekonstrukciós tevékenység az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén: 6. beruházási elem Ökológiai átjárók és terelőfalak létesítése a Szentgotthárd Máriaújfalui Hársas tó menti közút térségében	Új Magyarország Fejlesztési Terv KEOP-3.1.2/2F/09-2010-0005	Támogatási szerződéssel rendelkező	158 936 983	158 936 983

<b>Projekt címe</b>	<b>Pályázat kódszáma</b>	<b>Tartalmi összefoglaló</b>	<b>Támogatás forrása (részletes)</b>	<b>Státusz</b>	<b>Összes költség (Ft)</b>	<b>Támogatás összege (Ft)</b>
Burgenlandi és nyugat-dunántúli természetvédelmi területek hálózata,	ATMOS L00038	Burgenlandi és nyugat-dunántúli természetvédelmi területek hálózata (Természetvédelmi területek elfogadottságának növelése, a területek fejlesztési lehetőségeinek feltárása és kiaknázása, turisztikai termék- és kínálatfejlesztés)	Ausztria-Magyarország Határon Átnyúló Együtműködés 2007-2013 ATMOS L00038	Támogatási szerződéssel rendelkező	545 982 080	511 023 713
Natura 2000 élőhelyek fenntartható hasznosítása a szlovén-magyar határ mentén, SI-HU-1-2-012	SI-HU-1-2-012	Natura 2000 élőhelyek fenntartható hasznosítása a szlovén - magyar határ mentén (Fenntartható tájhasználat lehetőségeinek felmérése, a biológiai sokféleség megőrzése)	Szlovénia-Magyarország Határon Átnyúló Együtműködés 2007-2013 SI-HU-1-2-012	Támogatási szerződéssel rendelkező	368 814 225	310 604 277
„Lépés előnyben”,	TÁMOP-2.4.2.B-09/1	"Lépés előnyben" (Fogyatékos, megváltozott munkaképességű munkavállalóknak munkalehetőség megteremtése, befogadó munkahelyek kialakítása.)	Új Magyarország Fejlesztési Terv TÁMOP-2.4.2.B-09/1	Támogatási szerződéssel rendelkező	8 378 510	6 504 080

<b>Projekt címe</b>	<b>Pályázat kódszáma</b>	<b>Tartalmi összefoglaló</b>	<b>Támogatás forrása (részletes)</b>	<b>Státusz</b>	<b>Összes költség (Ft)</b>	<b>Támogatás összege (Ft)</b>
Kemenes Vulkán Park	NYDOP-2.1.1/C-2f-2009-0009.	Kemenes Vulkán Park (A régió történelmi és kulturális örökségének fenntartható hasznosítása és természeti értékeken alapuló aktív turisztikai programok fejlesztése)	Új Magyarország Fejlesztési Terv NYDOP-2.1.1/C-2f-2009-0009.	Támogatási szerződéssel rendelkező	37 590 358	31 922 428
„Kulturális értékek megőrzése az Órállók földjén” című,	NYDOP-2.2.1/B-2f-2009-0001	„Kulturális értékek megőrzése az Órállók földjén” (A Szalafő belterületén lévő Órségi Népi Műemlékegyüttes állagmegóvása, kiállítási egységeinek kiegészítése a fő cél.)	Új Magyarország Fejlesztési Terv NYDOP-2.2.1/B-2f-2009-0001	Támogatási szerződéssel rendelkező	118 135 600	100 415 260
„Az Órségtől a Vendvidékig”	NYDOP-2.2.1/C-2f-2009-0008	„Az Órségtől a Vendvidékig” (A régió történelmi és kulturális örökségének fenntartható hasznosítása és természeti értékeken alapuló aktív turisztikai programok fejlesztése)	Új Magyarország Fejlesztési Terv NYDOP-2.2.1/C-2f-2009-0008	Támogatási szerződéssel rendelkező	291 543 795	247 812 225

<b>Projekt címe</b>	<b>Pályázat kódszáma</b>	<b>Tartalmi összefoglaló</b>	<b>Támogatás forrása (részletes)</b>	<b>Státusz</b>	<b>Összes költség (Ft)</b>	<b>Támogatás összege (Ft)</b>
Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság 2010/5. számú Nemzeti Parkok” közmunkaprogram 2010.01.15 - 2010.08.31. (XXIII/5-3/2010),	7749-0/2010	Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság 2010/5. számú Nemzeti Parkok” közmunkaprogram 2010.01.15 - 2010.08.31. (XXIII/5-3/2010), 7749-0/2010	2010/5 „Nemzeti Parkok” közmunkaprogram , a Magyar Köztársaság 2010. évi költségvetéséről szóló, 2009. évi CXXX. Törvény 1. sz. mellékletének XXVI. Fejezete, 16. cím, 17. alcím Képzéssel támogatott közmunkaprogram fejezeti kezelésű előirányzata	Befejezett - pénzügyi zárás	19 500 000	14 764 000



Projekt címe	Pályázat kódszáma	Tartalmi összefoglaló	Támogatás forrása (részletes)	Státusz	Összes költség (Ft)	Támogatás összege (Ft)
Erdei élőhely-rekonstrukciók Vas megye védett természeti területein	KEOP – 7.3.1.2/09 – 2010 – 0012	Erdei élőhelyrekonstrukciók Vas megye védett természeti területein Meglévő erdei feltáró utak káros hatását csökkentő berendezések, infrastruktúrák létrehozása. Bolygatott erdei élőhelyek rekonstrukciója. Nem vágásérett lucfenyvesek őshonos elegyes állománnyal való felújítása. Erdei vízháztartást szabályozó infrastruktúrák kialakítása Tőzegmohás lápok komplex rekonstrukciója A Nádasd-szöcei fennsík vízháztartásának rekonstrukciója	Új Magyarország Fejlesztési Terv KEOP – 7.3.1.2/09 – 2010 – 0012	Támogatási szerződéssel rendelkező	270 010 000	270 010 000
<b>Mindösszesen</b>					<b>2 038 398 512</b>	<b>1 871 499 927</b>

## 8. Bemutató, oktatás, PR

### 8.1 Turisztikai infrastruktúra

- Tanösvények a védett természeti területeinken:
- Rezgönyár Tanösvény (kezelő: ÖNPI)
- Sárgaliliom Tanösvény (kezelő: ÖNPI)
- FÜRGE Cselle Tanösvény (kezelő: ÖNPI)
- Szomoróczy Tanösvény (kezelő: ÖNPI)
- Szala menti Tanösvény (kezelő: ÖNPI)
- Felsőszéri Tanösvény (kezelő: ÖNPI)
- Körtike Tanösvény (kezelő: ÖNPI)
- Védett növényeket bemutató tanösvény (Chernel-kert, Kőszegi TK) (kezelő: ÖNPI)
- Madárvédelmi Tanösvény (Chernel-kert, Kőszegi TK) (kezelő: ÖNPI)
- Búbos cinege Élményösvény (Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont) (kezelő: ÖNPI)
- Csillaghúr Tanösvény (Kőszegi TK) (kezelő: Írottó Natúrparkért Egyesület)
- Királyvölgyi Tanösvény (Kőszegi TK) (kezelő: Írottó Natúrparkért Egyesület)
- Sághegyi Tanösvény (Sághegyi TK) (kezelő: ÖNPI)
- Geológiai Tanösvény (Sághegyi TK) (kezelő: ÖNPI)
- Ciklámen Tanösvény (Kőszegi TK) (kezelő: Szombathelyi Erdészeti Zrt.)
- Írottó Tanösvény (Kőszegi TK) (kezelő: Írottó Natúrparkért Egyesület)
- Óriások útja tanösvény (Kőszegi TK) (kezelő: Írottó Natúrparkért Egyesület)
- Égig érő tanterem tanösvény (kezelő: Általános Iskola, Apátistvánfalva)
- Hársas Tanösvény (kezelő: Szentgotthárd Város Önkormányzata)
- Réti orchideák tanösvény (kezelő: Kétvölgy Község Önkormányzata)
- „Hegypásztorok útja” Tanösvény (kezelő: Hegypásztor Kör Oszkó)
- Töllös Tanösvény (kezelő: Értékeinkért alapítvány)

#### Fogadóközpontok:

##### *Óriszentpéter: Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpont*

A Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpont szállásépülete eredeti funkcióját (erdei iskolai szálláshely) a kényeszerű ágyszám csökkentések miatt egyre kisebb mértékben tudja betölteni. Az ágyszám csökkentések oka a dolgozók kezdettől fogva fennálló, fokozódó elhelyezési hiányosságaiból adódik, hiszen az Igazgatóság alapítása óta az irodai elhelyezés kényeszerűségéből a Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpontban történik. Így a szállásépületében az előző évi 32-ről (eredetileg, 40 volt) egy újabb iroda kialakítását követően 24-re csökkent a vendégágyak száma. A szállásépület akadálymentesített vizesblokkal, konyhai előkészítővel, és közösségi helyiséggel rendelkezik. Vendégkörét elsősorban erdei iskolai, diák-, és turistacsoportok alkotják. Nehézség, hogy a kényeszerű ágyszám csökkentések nagyobb létszámú csoportok fogadását nem teszik lehetővé. Ez egyértelmű kapacitás kihasználási, ennek következtében bevétel kiesési problémákat indukál.

Oktatóközpontunk előadóterme az erdei iskola belső foglalkozásainak lebonyolítása mellett több konferencia, előadás számára biztosított kulturált előadóteret.

A központ szállásépülete mögött egy fedett kerékpártároló szolgálja az ide érkező csoportok

kényelmét. Ezen kívül egy bemutatási célra létrehozott nyitott pajtaépületben található archaikus kerámiaégető kemence és tökmagolajütő bővíti a vendégek ismeretét a helyi hagyományokat illetően.

A Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpont fogadóterében működő Tourinform Órség iroda a nemzeti parkról, valamint a nemzeti park területén lévő turisztikai szolgáltatásokról adott egész évben információt. Az iroda működtetése óta a nemzeti parki szolgáltatások keresettsége, kiejánlási lehetősége, a keretein belül üzemeltetett ajándékbolt forgalma egyértelműen megnőtt. A fogadóterben továbbra is nagy népszerűségnek örvend az Értékeinkért Alapítvány által tartós használatra adott 52 db liofilizált gombából álló gombagyűjtemény.

A Keserűszeri Vendégház 16, a Sátorozó hely 30 fős kapacitásával elsősorban családoknak, baráti társaságoknak, kerékpáros,- és bakancsos turistáknak, nyári táborozóknak jelentett ideális szálláslehetőséget.

A Szalafő - Pityerszeren található Órségi Népi Műemlék-együttes épületei a 2010-es évben is hűen szolgálták az Órségbe látogatók ismereteinek bővítését a népi építészettel kapcsolatban. Az épületegyüttes felújítása a 2011-es esztendőben az NYDOP program kapcsán „A Kulturális értékek megőrzése az őrállók földjén” című pályázatból történik. Az Órségi Népi Műemlék-együttes a térség leglátogatottabb bemutatóhelyeként működik, az odaérkezőket felkészült, váltott műszakban dolgozó szakvezetők várják.

Az Európai Unió támogatásával 2006-ban felépült Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpontban olyan kiállítások látogathatók, melyek híven szemléltetik a környék jellegzetes élővilágát. Interaktív kiállítótermünkben a gyerekek játékos formában ismerkedhetnek a természettel. A hét kiállító-egységben a madarak életét kísérhetik figyelemmel, számos érdekesség mellett sötétkamrában hallgathatják az éjszaka madárhangjait, kamerák segítségével pedig a siketfajd hétköznapijait is megleshetik. A központ mellett található arborétumban madárgondozó telep működik: sebesült baglyokat és más ragadozó madarakat ápolunk. A látogatóközpontban multimédiás konferenciaterem, a parkban óriás puzzle, sövénylabirintus várja a vendégeket.

#### *Köszeg: Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont*

A Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont 2010-ben elnyerte a Környezetvédelmi és Vízügy Minisztérium és a Önkormányzati Minisztérium Turisztikai Szakállamtitkársága által kiírt pályázaton „Az év ökoturisztikai létesítménye” címet látogatóközpont kategóriában.

A Sághegyi Tájvédelmi Körzetben a Sághegyi Múzeum látogatottsága a korábbi évek átlagát mutatva csekély volt. A múzeum és a Sághegyen lévő tanösvények felújítása NYDOP keretből előkészület alatt van. A celldömölki önkormányzattal közösen benyújtott, támogatásban részesült Kemenes Vulkán Park pályázat kiviteli munkáit előkészítettük, elvégzésük 2011-ben fog megkezdődni.

A turisztikai infrastruktúra-fejlesztést érintő nyertes ROP-ban szereplő pályázataink tekintetében kettő, „Az Órségtől a Vend-vidékig”; és a „Kulturális értékek megőrzése az Órállók földjén” című pályázatunk esetében sikeresen jutottunk túl a második forduló kritériumainak teljesítésén. Sor került a támogatási szerződések megkötésére, valamint a közbeszerzési eljárások jelentős részének lefolytatására. Mindkét projekt befejezése 2011-ben várható.

## 8.2 Kiadványok

Igazgatóságunk a 2010-es évben a 2010-es programajánló című kiadványt jelentette meg, illetve a 2011-es turisztikai programajánló előkészítési munkálatait végezte el.

## 8.3 Látogatottság

<b>8.3.1: Bemutatóhelyeink látogatottsága</b>				
<b>Bemutatóhely neve</b>		<b>Fizető látogatók (fő)</b>	<b>Nem fizető látogató (fő)</b>	<b>Összesen (fő)</b>
1	Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpont		9763	9763
2	Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont	4625	1808	6433
3	Őrségi Népi Műemlékegyüttes	22155	353	22508
4	Sághegyi Múzeum	1180	53	1233
Regisztrált látogatók összesen:		27960	11977	39937

<b>8.3.2 A nemzeti park igazgatóság ökoturisztikai szolgáltatásainak regisztrált igénybevevői</b>				
<b>Ökoturisztikai szolgáltatások</b>		<b>Fizető látogatók (fő)</b>	<b>Nem fizető látogató (fő)</b>	<b>Összesen (fő)</b>
Szakvezetéses túra, nyílt túra		2344		2344
Nyílt nap, jeles nap, saját szervezésű rendezvény			2443	2443
Erdei iskolai program		321	27	348
	Kerékpárkölcsonzés		40	701
	Terembérlet	521		521
	Szekerezés	710		710
	Kiállítás, előadás, rendezvények		2316	2316
Regisztrált igénybevevők összesen:		4557	4826	9383
<b>8.3.3 Szálláshelyek nemzeti park igazgatósági működtetésben</b>				
Szállóvendégek száma (fő)		1 205		
Vendégéjszakák száma (éj)		2 685		

### 8.3.1 Környezeti nevelés

Az Igazgatóság egész évben folyamatosan ellátta a környezeti neveléssel kapcsolatos feladatokat. Jó kapcsolatot ápolunk a helyi óvodával, térségi általános és középiskolákkal, valamint felsőfokú oktatási intézményekkel, ahol a programjainkat látogató célközönség, a

diákság folytatja tanulmányait. Az iskolák részére sok esetben terepi helyszínt, valamint szakmai segítséget nyújtunk a tananyag könnyebb elsajátítása érdekében. Igény esetén előadásokat, valamint rendszeres szakköri foglalkozásokat tartunk természetismeret, természetvédelem témakörhöz kapcsolódóan.

A 2010-es évben komplett erdei iskolai szolgáltatást 321 fő vett igénybe, 637 vendégéjszakát eltöltve szálláshelyünkön. Összesen 39 alkalommal nyújtottunk szakvezetést erdei iskolai program keretében.

#### Iskolai környezeti nevelés segítése:

Az őriszentpéteri Katica óvoda középső és nagycsoportos gyerekeinek természetismereti foglalkozásokat valamint az őshonos háziállatok bemutatását célzó szekértúrát szerveztünk. 2010 szeptemberétől a nagycsoportosoknak kompetencia program keretében továbbra is foglalkozásokat tartunk. Az óvoda benevezett a madárbarát ovi programba. Ezen program megvalósításában szakmai és gyakorlati segítséget adunk az intézménynek.

Együttműködési megállapodások keretében az alábbi iskolák környezeti nevelési munkáját segítettük:

- Zalalövői Általános Iskola
- Felsőszölnöki Kossics József Általános Iskola és Óvoda
- Őriszentpéteri Körzeti Általános Iskola
- Kétnyelvű Általános Iskola és Óvoda Apátistvánfalva
- III. Béla Szakképző Iskola Szentgotthárd

Az őriszentpéteri Körzeti Általános Iskolában, a zalalövői Általános Iskolában, a nemzetiségi iskolák tekintetében a felsőszölnöki Kossics József Általános Iskola és Óvodában, valamint az apátistvánfalvi Általános Iskolában természetvédelmi szakkört tartottunk fenn a 2010-es esztendőben is.

A III. Béla Szakképző Iskolában a jeles napok megszervezésében, terepi bemutatásokban, túrák szervezésében nyújtottunk segítséget.

#### Természetismereti vetélkedők

Többfordulós „Táj és ember” vetélkedőt 2010-ben is lebonyolítottuk. A vetélkedőt az Őrségi Nemzeti Park területén lévő iskolák tanulói számára hirdettük meg. A vetélkedőre 42 csapat 168 diákja jelentkezett.

#### *8.3.2 Turisztika*

##### Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpont

2010-ben a Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpontot mintegy 9763 fő látogatta, ebből a Tourinform Őrség iroda látogatottsága 7945 fő volt. Szakvezetést 5497 fő vett igénybe, 236 alkalommal vezettünk csoportot. A többnapos kirándulásoknak köszönhetően a szakvezetéseken összesen részt vettek száma 660 főre gyarapodott.

A Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpont szállásépületét 439 fő vette igénybe, 1183 vendégéjszakát eltöltve. Az 1 főre jutó átlagos vendégéjszaka 2,58 volt.

A Keserűszeri Vendégházban 371 fő szállt meg, 865 vendégéjszakát töltöttek el. Az 1 főre jutó átlagos vendégéjszaka 2,29 volt.

A sátorozó helyen 47 fő szállt meg, 101 vendégéjszakát eltöltve. Az 1 főre jutó átlagos vendégéjszaka 2

Az Őrségi Népi Műemlék-együttest 9523 felnőtt és 12632 diák és nyugdíjas, így 22155 belépőjegyet vásárló látogatta. Az ingyenes látogatók száma 353 fő volt.

### Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont

A Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont látogatószáma az alábbiak szerint alakult: normál jegyet 4185 fő, családi jegyet 440 fő váltott, ingyenesen 1808 fő látogatta az intézményt, így összesen 6433 fő látogatót regisztráltunk 2010-ben.

A látogatószám kiegészül még a kiállítás megnyitókön, illetve az előadásainkon megjelentekkel, mintegy 469 fővel.

### Túraszervezés

2010-ben nagy népszerűségnek örvendve működtek garantált túráink. Június 22-től augusztus 28-ig, a hét hat napján, hétfőtől szombatig azonos időpontban, azonos kiindulási hellyel kezdődtek túrák gyalog, kerékpáron, szekéren (összesen 50 alkalommal, 454 résztvevővel).

Előzetesen bejelentkezett csoportoknak szakvezetést nyújtottunk egész évben. (összesen 159 alkalommal, 2864 résztvevővel)

Lovas turisztikai szolgáltatások (alkalmi szekértúrák) előzetes megrendelés alapján valósultak meg, valamint a nyári garantált túraprogramok keretében. (összesen 47 alkalommal, 710 résztvevővel)

A 100 db kerékpárral rendelkező kerékpárparkunk beváltotta a hozzá fűzött várakozásokat. Ez mind a kölcsönzők számának gyarapodásában, mind a bevételben realizálódott (661 db. kölcsönzött kerékpár).

2010-ben a fentiekén kívül az alábbi változatos tevékenységi formákkal vártuk a turistákat:

- Speciális természetismereti nyílt programok márciustól decemberig (összesen 10 alkalom, 210 résztvevő)
- Határon túli kalandozások, melyek bemutatták a szomszédos Raab és Goricko Natúrparkok természeti, kulturális értékeit (6 alkalom, 141 résztvevő).
- Természetvédelmi jeles napok (6 alkalom, 632 résztvevő)
- Önkéntes természetvédelmi akciók (3 alkalom 19 résztvevő)
- A Magyar Nemzeti Parkok Hete program eseményei (Ökoturisztikai és Természetvédelmi Konferencia és Közönségnap rendezése, valamint a heti eseménysorozat szervezése, lebonyolítása (rendezvények és 7 túraalkalom, 667 résztvevő)).

- Túrák a Fesztiválok éve alkalmából helyi rendezvényekhez kötődően (7 alkalom, 343).

### 8.3.3. Kiállítások, előadások

Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpontban 10. db kiállítást, illetve előadást szerveztünk az alábbi bontásban:

Dátum	Esemény	Létszám (fő)
2010.01.05	Mesterházy Attila - Észak – Irak	15
2010.01.07	Gorza Katalin - festmény kiállítás	45
2010.02.02	Rajzkiállítás - Vizes élőhelyek az Őrségi Nemzeti Parkban	60
2010.02.16	Somlai Szilárd - Egyiptomi pillanatok egy magyar utazó szemével	32
2010.03.02	"Az év természetfotósa 2009"	14
2010.03.09	Csernák Ildikó - Kalandozások Andalúziában	20
2010.04.13	"ÉLETÚT" A Börzsönytől a Himalájáig	80
2010.06.17	Fényecset kiállítás	10
2010.08.14	Tóth László kiállítása	40
2010.10.07	Sárosi Eleonóra: "Farkasok és orchideák"	18
Összesen:		334

A Kőszegi Tájvédelmi Körzetben a Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpontban 8 előadást szerveztünk az alábbi bontásban:

Dátum	Esemény	Létszám (fő)
2010.02.04	"Az év természetfotósa 2009"	100
2010.02.23	Horváth Jenő: Új – Zéland természeti értékei	80
2010.03.18	Varga László: Fjordok	60
2010.04.21	Zumpf András: Tollas barátaink	58
2010.07.28	Norvégia ősszel fotókiállítás (Czudor Léna, Szabó Aladár, Antall Géza)	Nem volt megnyitó
2010.09.23	Lóránth Csanád: Kőszegi – hegység	43
2010.10.29	Duhay Gábor: A solymászat szerepe	50
2010.11.25	Szabados Tamás – Rozsnyai Margit: Így látjuk mi	78
Összesen:		469

#### 8.3.4. Szakmai rendezvények

Legjelentősebbek ezek közül a következők voltak:

- Kiváló Európai Desztináció Díj kiaknázása (Brüsszelben az Európai Turizmus Fórumon valamint Finnországban való képviselet).
- Magyar Nemzeti Parkok Hete nyitórendezvényének: Ökoturisztikai és Természetvédelmi Konferencia és Nyílt nap szervezése Óriszentpéteren június 12-13-án.

#### 8.3.5 Szakmai gyakorlatok

5 fő – A turisztikai teendőkben, szakvezetésekben, valamint a Tourinform Irodában nyújtottak segítséget.

### 8.4 PR és egyéb marketingtevékenységek

Az Órségi Nemzeti Park Igazgatóság turizmusának eredményessége és hatékonysága érdekében munkatársaink az alábbi PR feladatokat végezték el:

#### 8.4.1 Honlap

Igazgatóságunk a 2010-es esztendőben két honlapot gondozott. Az Igazgatóság központi honlapját és a Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont honlapját. A központi honlapon átfésültük a statikus információkat és aktualizáltuk, kibővítettük azokat a védett természeti területek, a gyakorlati természetvédelem, a kutatás, monitoring, az agrár-környezetgazdálkodás, a projektek és az ökoturizmus témakörökben. E mellett mindkét honlapon az aktuális információkat (szakmai hírek, rendezvények, aktuális túrák, kiállítások, akcióprogramok) pedig az adott esemény időszerűsége alapján egész évben gondosan feltüntettük. Az igazgatósági honlapon szereplő információk frissítését az egyes osztályok jelzése alapján a Környezeti-nevelési és Ökoturisztikai Osztály kijelölt dolgozója, illetve a Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont honlapjának frissítését ott szolgálatot teljesítő kollega végezte.

#### 8.4.2 Turisztikai szakkiállítások, vásárok

A budapesti Utazás 2010. vásáron, 2 standon jelentünk meg: a nemzeti parkok központi standján és a Nyugat-Dunántúl Régió standján a Tourinform Órség irodával.

Ezen kívül a debreceni, pécsi és veszprémi szakkiállításokra látogattunk el a Nyugat-Dunántúl RMI szervezésében. Megjelenéseink szervesen illeszkedtek mind az Igazgatóság közvetlen, mind a térségi turizmusban betöltött közvetett céljaihoz. A közvetlenül az egyes kiállításokon regisztrálható konkrét foglalásokon kívül, másodlagos hozadékként nyugtázható a régiós és országos, határmenti szakmai szervezetekkel való együttműködési kapcsolatok ápolása, kiterjesztése, illetve a természetvédelemi orientációjú bemutatás, a nemzeti parki attrakciók népszerűsítése.

A „Kiváló Európai Desztináció” díj az Órségi Nemzeti Park, mint potenciális turisztikai térség imázsát rendkívüli módon megnövelte. Több kiállításon is kiemelt helyet, beszámolási,



tájékoztatási lehetőséget kaptunk. Megjelenéseink hozzájárultak (a recesszió ellenére) a nemzeti parkba érkező látogatók számának megőrzéséhez, bizonyos kiajánlott szolgáltatásoknál (speciális természetismereti programok, hosszú hétvégékre időzített szakvezetéssel egybekötött programok) a növekedéséhez.

#### *8.4.3 Egyéb kommunikációs csatornák*

Ebben az esztendőben is nagy hangsúlyt fektettünk a hozzánk érkező vendégek korrekt, naprakész tájékoztatására, illetve a turistákkal folytatott helyi kommunikációink, szakvezetéseink színvonalára. Annál is inkább, hiszen valljuk a legjobb reklám a személyes pozitív élmény.

Turisztikai programjainkat, rendezvényeinket, nemzeti parkunkat érintő fontosabb eseményeket koncentráltan időzített, a fokozott érdeklődésre számot tartó helyeken történő plakátolás és az érdeklődési körönként célzottan eljuttatott direkt mailek mellett az alábbi médiákban népszerűsítettük:

- Vas Népe napilap
- Rábavidék térségi hetilap
- Greenfo - honlap
- Club Rádió
- Magyar Rádió
- Nyugat- Rádió

A következő médiumokban jelentek meg rólunk írások:

- MTV1
- RTL Klub
- Magyar Rádió
- Nyugat- Rádió
- Sopron Rádió
- Vas Népe
- Magyar Nemzet
- Magyar Hírlap
- Népszabadság
- Népszava
- National Geographic Magyarország
- Greenfo
- Természetbúvár
- Turizmus Trend
- Porta
- Napi Online
- FigyelőNet

### **8.5. Környezeti nevelési intézkedések**

A környezeti nevelési feladatok ellátása terén, csakúgy, mint az ökoturizmus területén a létszámhiány jelentette a legfőbb problémát. Az Igazgatóság alapítása óta folyamatosan fennálló létszámhiány a szakterület sikerei ellenére ebben az évben is fennállt. A feladatellátás a csekély számú szak alkalmazotti létszám erőn felüli teljesítménye mellett csak az alkalmi közmunkás állomány bevonásával, illetve a szakvezetésekben bővelkedő időszakokban esetenkénti örszolgálati segítség igénybevételével volt lehetséges.

A Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpont szállásépülete eredeti funkcióját (erdei iskolai szálláshely) a kényyszerű ágyszám csökkentések miatt egyre kisebb mértékben tudja betölteni. Az ágyszám csökkentések oka a dolgozók kezdettől fogva fennálló, fokozódó elhelyezési hiányosságaiból adódik, hiszen az Igazgatóság alapítása óta az irodai elhelyezés önálló igazgatósági központ híján kényyszerűségből a Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpontban történik. Így a szállásépületében az előző évi 32-ről (eredetileg, 40 volt) egy újabb iroda kialakítását követően 24-re csökkent a vendégágyak száma.

A kapacitáscsökkentés nem teszi lehetővé nagyobb csoportok fogadását, melynek természetes velejárója volt az erdei iskolai és egyéb szolgáltatást igénybevevők számának csökkenése is.

Megoldást más Igazgatóságok gyakorlatának megfelelően egy, a dolgozók elhelyezését kulturált körülmények közt lehetővé tévő irodaépület megépítése, illetve a Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpont eredeti funkciójának visszaállítása jelenthetne.

**8.1 táblázat: Turisztikai infrastruktúra**

	<b>Szám a</b>	<b>Férőhely/befogadó-képesség (fő)</b>	<b>Állapotuk rövid értékelése</b>
Látogató/oktatóközpont Bechtold István / Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpont	2	150 / 80	Közepes / Jó.
Múzeum (szabadtéri)	1	1000	Állagmegóvási munkálatokra szorul.
Tanösvény	13	-	Rongálások miatt a felújítás folyamatos.

**8.1a táblázat: Oktató- és Látogatóközpontok – szállás**

<b>Név</b>	<b>Cím</b>	<b>Férőhely/ befogadóképesség (fő)</b>	<b>Állapot rövid leírása</b>	<b>Kihasznátság (%)</b>
Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpont szállásépület	9941 Óriszentpéter, Siskaszer 26/A	24	Közepes, korszerűsítésre szorul.	15,2
Keserűszeri Kutatóház szállásépület	9941 Óriszentpéter, Keserűszer 17.	16	Közepes, felújításra szorul.	14
Keserűszeri Kutatóház udvarán sátorozó hely	9941 Óriszentpéter, Keserűszer 17.	30	Közepes, korszerűsítésre szorul.	8

**8.1b táblázat: Kiállítás**

<b>Cím</b>	<b>Befogadóképesség (fő)</b>	<b>Kiállítás témája</b>	<b>Látogathatóság</b>
A Kőszegi-hegység természeti értékei	100	A Kőszegi-hegység természeti értékei	egész évben, nyitva tartás szerint
Chernel István Emlékszoba	100	Chernel István munkássága	egész évben, nyitva tartás szerint
A madarak élete	100	A madarak élete	egész évben, nyitva tartás szerint
A Sághegyi Tájvédelmi Körzet	80	A Sághegy múltja és értékei	májustól októberig, nyitva tartás szerint
Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpont	80	Ehető és mérges gombák az Őrségben.	minden munkanap 8.00-16.30 között
Őrségi Népi Műemlékegyüttes	40.000/év	A helyszínen megőrzött és berendezett műemlék-együttes épületei szemléletesen példázzák lakói építészeti kultúráját, hagyományos életmódját.	szezonális 03.01-10.31.: K-V: 10.00-17.00 06.01.-08.31.: H-V: 10.00-18.00

Az első három kiállítás helyszíne a Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont volt.

**8.1c táblázat: Tanösvény**

Név	Helye	Hossza	Tanösvény jellege	Fenntartó, kezelő	Kiadvány
Madárvédelmi Tanösvény	Kőszegi TK	400 m	természetismereti	ÖNPI	
Búbos cinege Élményösvény	Kőszegi TK	400 m	természetismereti	ÖNPI	
Csillaghúr Tanösvény	Kőszegi TK	4 km	természetismereti	ÖNPI	készült
Királyvölgyi Tanösvény	Kőszegi TK	2 km	természetismereti	Kőszeg Város Önkormányzata	készült
Sághegyi Tanösvény	Sághegyi TK	200 m	természetismereti	ÖNPI	
Geológiai Tanösvény	Sághegyi TK	2 km	természetismereti	ÖNPI	
Rezgőnyár tanösvény	Őriszentpéter, Siska szer	300 m	botanikai	ÖNPI	készült
Sárgaliliom tanösvény	Velemér-Magyarszombatfa	6200 m	természeti-kulturális	ÖNPI	készült
Töllös tanösvény	Szentgyörgyvölgy	2500 m	erdészeti-botanikai	Értékeinkért Alapítvány	készült
Szala - menti tanösvény	Szalafő-Őriszentpéter között	3800 m	természetismereti	ÖNPI	készült
Körtike tanösvény	Szalafő Csörgőszertől-Szalafő Pityerszerig	6200 m	természetismereti	ÖNPI	készült
Felsőszéri tanösvény	Szalafő Felsőszerről-Szalafő Pityerszerre	1700 m	néprajzi	ÖNPI	készült
Fürge Cselle tanösvény	Kercaszomor határában	3200 m	természetismereti	ÖNPI	készült
Szomoróczi tanösvény	Kercaszomoron	3000 m	kultúrtörténeti	ÖNPI	készült

**8.2 táblázat: Kiadványok**

<b>No.</b>	<b>A saját kiadvány címe</b>	<b>Kiadás éve</b>	<b>Készlet (pld.)</b>
<b>1</b>	Kőszegi Tájvédelmi Körzet magyar nyelvű	2004.	33
	Kőszegi Tájvédelmi Körzet német nyelvű	2004.	156
	Kőszegi Tájvédelmi Körzet angol nyelvű	2004.	452
<b>2</b>	A kőszegi Chernel-kert védett növényeket bemutató tanösvénye magyar	2004.	1
	A kőszegi Chernel-kert védett növényeket bemutató tanösvénye német	2004.	103
	A kőszegi Chernel-kert védett növényeket bemutató tanösvénye angol	2004.	302
<b>3</b>	Sághegyi Tájvédelmi Körzet magyar	2004.	134
	Sághegyi Tájvédelmi Körzet német	2004.	38
	Sághegyi Tájvédelmi Körzet angol	2004.	401
<b>4</b>	A Jeli Arborétum magyar	2004.	6
	A Jeli Arborétum német	2004.	611
	A Jeli Arborétum angol	2004.	1
<b>5</b>	A Kámoni Arborétum magyar	2004.	226
	A Kámoni Arborétum német	2004.	271
<b>6</b>	A Szelestei Arborétum magyar	2004.	7
	A Szelestei Arborétum német	2004.	343
<b>7</b>	A Sárvári Arborétum német	2004.	37
<b>8</b>	A körmendi Várkert természetvédelmi terület magyar	2004.	164
	A körmendi Várkert természetvédelmi terület német	2004.	298
<b>9</b>	A Királyvölgyi tanösvény magyar	2004.	2

No.	A saját kiadvány címe	Kiadás éve	Készlet (pld.)
	A Királyvölgyi tanösvény német	2004.	373
<b>10</b>	A Csillaghúr tanösvény angol	2004.	372
	A Csillaghúr tanösvény német	2004.	228
<b>11</b>	A Kőszegi Chernel-kert magyar	2004.	4
	A Kőszegi Chernel-kert német	2004.	328
	A Kőszegi Chernel-kert angol	2004.	355
<b>12</b>	A Rezgőnyár tanösvény magyar	2004.	2
	A Rezgőnyár tanösvény német	2004.	68
	A Rezgőnyár tanösvény angol	2004.	2
<b>13</b>	A fazekasság, gelencsérség hagyományai magyar	2004.	15
	A fazekasság, gelencsérség hagyományai német	2004.	63
	A fazekasság, gelencsérség hagyományai angol	2004.	291
<b>14</b>	Állattartás a Nyugat-Dunántúlon magyar	2004.	31
	Állattartás a Nyugat-Dunántúlon német	2004.	110
	Állattartás a Nyugat-Dunántúlon angol	2004.	1
<b>15</b>	A csörgőalma gyümölcsöskert német	2004.	83
	A csörgőalma gyümölcsöskert angol	2004.	4
<b>16</b>	A veleméri Szentháromság templom német	2004.	108
<b>17</b>	Sárgaliliom tanösvény magyar	2004.	409
<b>18</b>	Töllös tanösvény magyar	2004.	21
<b>19</b>	Madármentés a Nyugat-Dunántúlon magyar	2004.	4
	Madármentés a Nyugat-Dunántúlon német	2004.	293

No.	A saját kiadvány címe	Kiadás éve	Készlet (pld.)
	Madármentés a Nyugat-Dunántúlon angol	2004.	2
<b>20</b>	Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont magyar	2006.	14
	Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont német	2006.	839
	Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont angol	2006.	297
<b>21</b>	Az őrségi-vendvidéki népi építészet magyar	2007.	1218
	Az őrségi-vendvidéki népi építészet német	2007.	476
<b>22</b>	A Szalafői Őserdő erdőrezervátum magyar	2007.	1025
	A Szalafői Őserdő erdőrezervátum német	2007.	93
<b>23</b>	A szőcei tőzegmohás láprét magyar	2007.	1833
	A szőcei tőzegmohás láprét német	2007.	67
<b>24</b>	A Szentgyörgyvölgyi szálalóerdő magyar	2007.	1615
	A Szentgyörgyvölgyi szálalóerdő német	2007.	26
<b>25</b>	Az Őrségi Nemzeti Park ökoturisztikai ajánlata magyar	2007	18
	Az Őrségi Nemzeti Park ökoturisztikai ajánlata német	2007	79
	Az Őrségi Nemzeti Park ökoturisztikai ajánlata angol	2007	2
<b>26</b>	Őrállók útja Őriszentpéter	2007.	21
<b>27</b>	Őrségi Nemzeti Park leporelló	2009.	292
<b>28</b>	Programajánló 2010	2010.	nem maradt
<b>29</b>	Őrségi Nemzeti Park bemutató kiadvány	2010.	5000
<b>30</b>	Őrségi Nemzeti Park leporelló	2010.	201
<b>31</b>	Őrségi Nemzeti Park mappa	2010.	95
<b>32</b>	Őrségi Nemzeti Park papírtáska	2010.	409



### 8.3 táblázat: *Látogatottság*

	<b>Látogatók száma</b>
Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont	6433
Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpont	9763
Túravezetés (regisztrált látogatók)	3402
Kiállítás	2316
Nyílt/jeles nap, rendezvény	2443

**8.4 táblázat: PR**

		Megjelenés/részvétel száma	
		Írott	Elektronikus
<p>Kiállítás, vásár: A budapesti Utazás 2010. vásáron, 2 standon jelentünk meg: a nemzeti parkok központi standján és a Nyugat-Dunántúl Régió standján a Tourinform Őrség irodával.</p> <p>Ezen kívül a debreceni, pécsi és veszprémi szakkiállításokra látogattunk el a Nyugat-Dunántúl RMI szervezésében.</p>			
Média	helyi	114	97
	regionális	35	140
	országos	41	51
	nemzetközi	3	9
Egyéb			

## 9. Kapcsolattartás hazai partnerszervezetekkel

### 9.1 táblázat: Együttműködés hivatalokkal, intézményekkel:

Szervezet	Székhely	Tevékenység
Celldömölk Város Önkormányzata	Celldömölk	Közös pályázat készítésében, valamint a Sághegy Múzeum nyitva tartásában működtünk együtt.
Kőszeg Város Önkormányzata	Kőszeg	Egy újan felfedezett adriai sallangvirág élőhely védelme érdekében tettünk közös lépéseket.
Körmend és Kistérsége Többcélú Kistérségi Társulás	Körmend	Turisztikai kiadványok kölcsönös terjesztése.
Lenti Kistérség Többcélú Társulása	Lenti	Turisztikai kiadványok kölcsönös terjesztése.
Magyar Turizmus Rt.	Budapest	Ökoturisztikai rendezvények
Megyei és körzeti földhivatalok	Körmend, Szombathely	Védett területek bejegyzéseinek javítása
Nyugat-dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság	Szombathely	Vízjogi engedélyezések egyeztetése, természetvédelmi szakmai szempontok érvényesítése a vízügyi létesítmények kezelésében
Nyugat-dunántúli Környezetvédelmi Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség	Szombathely	Szakvélemények adása
Magyar Turizmus Rt. Nyugat-dunántúli Regionális Marketing Igazgatóság	Sopron	Térségfejlesztés, ökoturizmus, falusi turizmus
Őrségi Többcélú Kistérségi Társulás	Őriszentpéter	Rendezvényeken való kölcsönös megjelenés.
Szentgotthárdi Többcélú Kistérségi Társulás	Szentgotthárd	Rendezvényeken való kölcsönös megjelenés.
Nemzeti Adó- és Vámhivatal Nyugat-dunántúli Regionális Parancsnokság	Budapest	Közös ellenőrzések, továbbképzések
Vas m. MGSZH Erdészeti Igazgatóság	Szombathely	Erdészeti engedélyezés, üzemtervek véleményezése és előkészítése
Vas Megyei Közlekedési Felügyelet Hatósági Osztály	Szombathely	Szakmai tanácsadás tervezési és engedélyezési eljárásokban
Zalaegerszeg és Térsége Többcélú Kistérségi Társulás	Zalaegerszeg	Turisztikai kiadványok kölcsönös terjesztése.
Vas Megyei Rendőr Főkapitányság	Szombathely	Közös járőrszolgálat, kölcsönös képzések, lőfegyver-tartási ügyekben szabálysértési prioritálás
Szlovén Köztársaság Főkonzulátusa	Szentgotthárd	Térségfejlesztés
Herman Ottó Kertészeti Szakközépiskola és Kollégium	Szombathely	Gyakorlati hely biztosítása

Szervezet	Székhely	Tevékenység
Nyugat-Magyarországi Egyetem	Sopron	Gyakorlati hely biztosítása, tanulmányutak vezetése, természetvédelmi mérnöki szakon és Doktori Iskolában oktatási tevékenység végzése.
Szent István Egyetem, Környezettudományi Intézet	Gödöllő	Közös kutatás.
Müllex-Körmend Hulladékgyűjtő és Hasznosító Kft.	Körmend	Védett területeken lerakott hulladék kezelése.
Nyugat-Dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség	Szombathely	Pályázatok kezelése.
VÁTI Nonprofit Kft.	Szombathely, Zalaegerszeg	Pályázatok kezelése.
Új Erdőbirtokosság	Szentgotthárd	Partnerszervezet KEOP pályázatunkban
Szentgotthárd Város Önkormányzata	Szentgotthárd	Partnerszervezet KEOP pályázatunkban
Szombathelyi Erdészeti Zrt	Szombathely	Partnerszervezet KEOP pályázatunkban

### 9.2 táblázat: Együttműködés civil szervezetekkel

Szervezet	Székhely	Tevékenység
Kerekerdő Alapítvány	Szombathely	Pályázatok szakmai véleményezésében.
Chernel István Természetbarát Egyesület	Kőszeg	Hely biztosítása rendezvényekhez a Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpontunkban
MME Vas megyei HCS	Szombathely	Hely biztosítása rendezvényekhez a Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpontunkban, sasszinkron, gyurgyalag és parti fecske felmérés
Hegyek Vándorai Turista Egyesület	Budapest	Túraútvonalak kezelése, programszervezés
Őrség és Vidéke Vendégvárók Egyesülete	Őriszentpéter	Kapcsolattartás a helyi szállásadókkal, programszervezés
Vas Megye és Szombathely Város Regionális Vállalkozásfejlesztési Alapítványa	Szombathely	Előadás tartása
Pannon Kapu Kulturális Egyesület	Szentgotthárd	Előadás tartása
55. Batthyány L. cserkészcsapat	Körmend	Békamentésben részvétel
Értékeinkért Alapítvány	Zalaegerszeg	Közös kutatási tevékenység, Gomba kiállítási anyag, plazma TV ÖNPI-hez történő kihelyezése

<b>Szervezet</b>	<b>Székhely</b>	<b>Tevékenység</b>
Természeti örökségünk Alapítvány	Kercaszomor	Közös pályázat benyújtása.
Őri Alapítvány	Őriszentpéter	Közös programszervezés
Őriszentpéterért Egyesület	Őriszentpéter	Közös programszervezés
Őrség-Vendvidék Natúrpark Egyesület	Őriszentpéter	Közös programszervezés
Írottó Natúrparkért Egyesület	Kőszeg	Közös programszervezés, Osztrák-Magyar Interreg pályázat közös előkészítése
Magyar Turisztikai Egyesület (MATUR)	Budapest	Ökoturisztikai programok a védett területeken, konferenciák
Magyartarka Tenyésztők Egyesülete	Budapest	Tenyésztési program
Országos Erdészeti Egyesület	Budapest	Közös fotókiállítás
Őrség és Vidéke Vendégvárók Egyesülete	Őriszentpéter	Közös turisztikai megjelenés
Pro Natura St.Gotthard Civil Összefogás (PRONAS)	Szentgotthárd	Tervezett heiligenkreutzi hulladékégető elleni fellépés
Pro Silva Hungária	Budapest	Erdőgazdálkodás, tájékoztatók
Somogy Természetvédelmi Szervezet	Somogyfajsz	Közös pályázatírás.

A fentebb említett szervezetekkel az együttműködés folyamatos. A fenti lista nem tartalmazza azokat az iskolákat, amelyekkel az Igazgatóság folyamatos együttműködést alakított ki és ápol immár évek óta, a környezeti tudatformálás céljából.

## 10. Külföldi együttműködés

Az igazgatóság nemzetközi kapcsolatrendszerében a határmenti helyzetből adódóan stratégiai fontosságú a két szomszédos ország, Ausztria és Szlovénia természet- és tájvédelmi, valamint az ehhez kapcsolódó turizmus, helyi termék szakterületen dolgozó szakmai szervezeteivel való kapcsolatfejlesztés és fenntartás. Ennek kereteit a 2009. május 25-én Óriszentpéteren, a Naturpark Raab, Krajinski Park Goricko és az ÖNPI vezetői által megújított együttműködési megállapodás alakítja ki.

Szlovén-magyar együttműködés keretében zajlik a „Harmóniában a tájjal” pályázati program megvalósítása, amelyben partnereink a Goričko Tájvédelm Park, a Prlekija Fejlesztési Ügynökség és az Ökológiai Centrum SVIT. Szintén a Szlovénia-Magyarország Határon Átnyúló Együttműködési Program 2007-2013 forrására nyújtottunk be közös pályázatot „Magas fák gyöngyei” címen a Muramenti fejlesztési Ügynökséggel a BirdLife Szlovéniával valamint a Goričko Tájvédelm Parkkal közösen.

Osztrák-magyar együttműködésben zajlik a Burgenlandi és nyugat-dunántúli természetvédelmi területek hálózata – PaNaNet projekt megvalósítása. 2010-ben igazgatóságunk a PaNaNet projekt több projektrendezvényén vett részt, ezek közül kiemelkedett a Bird Experience nemzetközi rendezvénye.

2010-ben az Írott-kő Natúrparkkal közösen megszerveztük az „ÉDENBŐL-ÉDENBE” Nyugat-Dunántúli programot.

Dr. Bodó Imre professzor (Szent István Egyetem, Állatorvos-tudományi Kar) közreműködésével horvát, szlovén, osztrák, magyar muraközi ló megmentési csoport tevékenységében vettünk részt.

**10. táblázat: Külföldi együttműködés**

<b>Partnerszervezet</b>	<b>Ország (nemzetközi szervezet esetén székhelye)</b>	<b>Az együttműködés rövid ismertetése</b>
Raab Naturpark	Ausztria (Mogersdorf)	Természetvédelmi és turisztikai együttműködés
Regionalmanagement Burgenland Nationalpark Neusiedler See-Seewinkel Burgenland Tourismus Naturschutzbund Burgenland	Ausztria	A Burgenlandi és nyugat-dunántúli természetvédelmi területek hálózata – PaNaNet projekt a Nyugat-Pannon régióban négy nemzeti park és négy natúrpark hálózatszerű összekapcsolásán keresztül azok infrastrukturális fejlesztését, továbbá közös arculat, marketing és promóció kialakítását célozza.
Javni Zavod Krajinski Park Goričko Prleška Razvojna Agencija Ekoloski Center Svit	Szlovénia	Szlovénia -Magyarország Határon Átnyúló Együttműködési Program 2007-2013 keretén belül közös pályázatot valósítunk meg, melynek tartalma a Natura 2000 élőhelyek fenntartható hasznosítása a szlovén-magyar határ mentén.
Prleška Razvojna Agencija PRA Mura DOOPS-Birdlife Slovenia	Szlovénia	Szlovénia -Magyarország Határon Átnyúló Együttműködési Program 2007-2013 keretén belül közös pályázatot adtunk be a kaszálógyümölcsösök megőrzésére.

## 11. Ellenőrzés

### Belső ellenőrzések:

Év végén került kiválasztásra a belső ellenőr, szerződést 2010. december 1-i hatállyal kötöttünk vele a feladat ellátásra. A belső ellenőrzési terv alapján megkezdődtek az ellenőrzések. A vizsgálatok javaslatait és megállapításait figyelembe véve intézkedési terv készült.

### Külső ellenőrzések:

### *11. táblázat: Ellenőrzések*

<b>Ellenőrzést elrendelő szervezet</b>	<b>Ellenőrzést végző szervezet</b>	<b>Típusa/célja</b>	<b>Fontosabb megállapítások, intézkedések rövid ismertetése</b>
Közmunka Tanács	Közmunka Tanács	Közmunkaprogram	Helyszíni és adminisztratív ellenőrzés. Megállapítást nem tett.
Nemzeti Fejlesztési Ügynökség	Regionális Szociális Forrásközpont Nonprofit Kft.	TÁMOP „Lépéselőnyben” program	Helyszíni és adminisztratív ellenőrzés Megállapítást nem tett.



## 12. Fontosabb célkitűzések a következő évre

### 12.1. Természetvédelmi, tájvédelmi és erdészeti téren

1. A Komplex élőhely-rekonstrukciós tevékenység az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén és Kétéltű terelőfal és ökológiai átjárók létesítése a Szentgotthárd Máriaújfalvai Hársas-tó menti közút térségében című KEOP pályázatunk végrehajtása, valamint Erdei élőhelyrekonstrukciók Vas megye védett természeti területein című KEOP pályázatunk második fordulóra való beadása, a kivitelezési munkák közbeszerzéseinek lebonyolítása, új KEOP pályázatok beadása.
2. Kiemelt jelentőségű fajok elterjedésének és állományainak feltérképezése, kiemelt jelentőségű élőhelyek felmérése. 2010-ben kijelöltük azokat az élőhelytípusokat és fajokat, amelyekkel kiemelten kívánunk foglalkozni az elkövetkezendő öt évben. 2011. márciusáig ezen prioritások közül négyre készítünk megőrzési tervet, ami meg fogja határozni a természetmegőrzési munkát a 2015-ig terjedő időszakban.
3. A TIR feltöltése a meglévő és az aktuálisan gyűjtött adatokkal és hozzáférhetővé tétele az szakfelügyelők és természetvédelmi örök számára.
4. Az erdőtervezésekben való aktív részvétel. Az Alpokalja, a Gyöngyös-Pinka mente és az Alsó-Őrség körzetekben kerül sor az erdőtervezésre. Mindegyik területen elvégezzük a biotikai adatok összegyűjtését és az erdészeti hatóság rendelkezésére bocsátjuk. Javaslatot teszünk érintetlenül hagyandó (faanyagtermelést nem szolgáló) és átalakító tömbök kijelölésére, valamint fajspecifikus korlátozásokra.
5. Nedves kaszálórétek, mint nappali lepke élőhelyek aktív védelme. Erről a kiemelt élőhelytípusról megőrzési tervet készítettünk 2010-ben, melyet 2011-ben elkezdünk megvalósítani. Ennek keretében a következő célokhoz kapcsolódó akciókat kezdjük el végrehajtani: (1) gyepek eltűnésének megakadályozása, az élőhelyek fogyásának megállítása; (2) meglévő legfontosabb élőhelyek megfelelő kezelésének biztosítása; (3) élőhely-fragmentáció káros hatásának mérséklése; (4) ökológiai ismeretek bővítése, élőhelyigények teljesebb megismerése.
6. A „Harmóniában a tájjal” projekt megvalósítása. 2011-ben befejezzük az Őrség Natura 2000 terület élőhelytérképezését és nappali lepke térképezését. Folytatjuk a fenntartható tájhasználati stratégia kidolgozását, helyi védjegyet hozunk létre, promóciós anyagokat állítunk elő, elkészítjük a projekt honlapját és elkezdjük forgatni a róla szóló filmet.
7. Az Igazgatóság saját rétjeinek hatékonyabb kezelése. Erre a célra 2010-ben egy komplett gyepező gépsort szereztünk be a „Harmóniában a tájjal” projektből, valamint egy traktorost fogunk felvenni 2011. májusától. Ennek az egységnek a feladata a központtól távol eső apró de értékes területek gondozása lesz.
8. Útmutató készítése erdőtervezőknek és erdőgazdálkodóknak. Az igazgatóság működési területén megtalálható védett erdei fajok és élőhelytípusok számára szükséges előírásokat szedjük össze útmutató formájában és adjuk át az erdőtervezőknek és az erdőgazdálkodóknak.

## **12.2. Természetgazdálkodás terén**

1. Az igazgatóság vagyonkezelésében lévő gyepterületek természetvédelmi kezelése.
2. Az igazgatóság vagyonkezelésében lévő szántókon természetvédelmi szántóföldi művelés megvalósítása.
3. A nemzeti park igazgatóságok közül az Órségi Nemzeti Park Igazgatóságnak van a legkisebb saját vagyonkezelte területe, a nemzeti park összterületének alig több mint 5 %-a. Annak érdekében, hogy hatást tudjunk gyakorolni az Órség gazdálkodására, újabb területeket kell az igazgatóság vagyonkezelésébe vonni.
4. A Környezet és Energia Operatív Program, Élőhelykezeléshez kapcsolódó infrastruktúra fejlesztés pályázatból bővíteni és korszerűbbé kívánjuk tenni a szarvasmarhatelepünket, valamint lótelepet szándékozunk létesíteni.
5. Magángazdálkodók segítése az agrártámogatásokban való sikeres részvétel érdekében (adminisztratív segítségnyújtás, információnyújtás, tájékoztatók, továbbképzések tartása).
6. Saját állatállományunkkal és földterületünkkel az aktuális agrártámogatások (egységes földalapú támogatás, anyatehén támogatás) és kompenzációs kifizetések igénylése (Agrár-környezetgazdálkodási program, Óshonos és veszélyeztetett állatfajták megőrzésének támogatása), feltételeinek teljesítése.
7. Magyar tarka szarvasmarha állományunk sikeres leelletése, újratermékenyítése, borjak felnevelése. A Magyar tarka Tenyésztők Egyesülete szakmai munkájában való részvétel.
8. Muraközi lóállományunk, már korábban kidolgozott tenyésztési programjának folytatása.
9. A 2009-ben kezdődő, az Új Magyarország Vidékfejlesztési Tervhez tartozó Agrár-környezetgazdálkodási Programok működtetésében való aktív részvétel.
10. A muraközi ló megmentésén fáradozó nemzetközi munkacsoportban munkájában való részvétel.
11. A 2008-ban meghirdetett, nem termelő beruházások támogatásának népszerűsítése, végrehajtásában, kivitelezésében való aktív részvétel.
12. Natura 2000 gyepterületekre felvehető kompenzációs támogatás igénylésének, teljesítésének segítése.

## **12.3. Hatósági előkészítő tevékenység terén**

A vonatkozó 347/2006. (XII.23.) Korm. rendelet rendelkezése szerint a Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség megkeresésére a lehető legrövidebb időn belül szakvéleményt adunk a hatósági határozatok, szakhatósági állásfoglalások elkészítéséhez.

## **12.4. Gazdasági téren**

1. Központi irodaház építéshez telekvásárlás
2. Közmunka-, TÁMOP program lebonyolítása
3. Pályázati feladatok, beruházások megvalósítása
4. A régi TSZ major területén szociális épület kivitelezése
5. Itató kútrendszer kialakításának befejezése
6. Gázolajkút üzembe helyezése

7. Állattartó telephez vezető út átvétele önkormányzattól (a megközelíthetőség biztosítása, illetve a használatbavételi engedély megszerzése miatt)

### **12.5. A bemutatás, az oktatás, látogatás terén**

1. Az igazgatóságunk által megkezdett *környezeti nevelési programokat* (szakkörök, jeles napok, természetismereti vetélkedők, erdei iskola programok) magas színvonalon próbáljuk megvalósítani a 2011-es esztendőben is.
2. Nagy hangsúlyt fektetünk a *speciális természetismereti terepi bemutatóprogramok*, az évközi és szezonális egyre népszerűbb *garantált programok* (gyalog, kerékpáron, szekéren), valamint a *Magyar Nemzeti Parkok Hete* rendezvény sorozat nyílt túrasorozatának lebonyolítására is.
3. Az ünnepekhez kötött hosszú hétvégéken Szalafő - Pityerszeren az Őrségi Műemlék-együttesnél a helyi hagyományokhoz és kulturális kínálatához *illeszkedő népi-gasztrónómiai programok* fogják színesíteni a kínálatot: húsvétváró, pünkösddőlő, Tökfesztivál.
4. Hagyományteremtő szándékkal a természetbarát időtöltés népszerűsítésére október 1-én megszervezzük az *Őrségi Túranapot* is.
5. Előzetes bejelentkezés alapján egész évben szakvezetést nyújtunk a hozzánk látogató csoportoknak.
6. Az első hazai „ÉDEN” Kiváló desztinációként méltóképpen fogjuk képviselni térségünket és hazánkat az *Európai Turizmus Fórumon* és más nemzetközi találkozókön.
7. A hazai ÉDEN desztinációk közös programjain nemcsak részt veszünk, de aktív kezdeményezői és bonyolítói leszünk ebben az évben az *Édenből-Édenbe programnak* is az Írott-kő Natúrparkkal karöltve.
8. *Marketingaktivitások* terén részt veszünk négy hazai turisztikai szakkiállításon (Bp., Miskolc, Pécs, Veszprém), valamint a Nyugat Pannon Természetvédelmi Területek Hálózata (PaNaNeT) program keretein belül több Nyugat-dunántúli eseményen is részt veszünk kiállítóként (Savaria-karnevál, Ostrom Napok, stb.).
9. Szintén a PaNaNeT program keretében részt veszünk kiállítóként áprilisban az ilmitzi Nemzetközi Madármegfigyelő Napokon. Ebben az esztendőben a Nyugat Pannon Természetvédelmi Területek Hálózata (PaNaNeT) program keretein belül rész vállalunk két szakmai tanulmányút, illetve egy szakmai fórum megszervezésében, lebonyolításában is.
10. Továbbra is fenntartjuk a *Tourinform Őrség* irodát, ahol a nemzeti park területére érkező turisták színvonalas tájékoztatását valósítjuk meg ebben az esztendőben is.
11. Meglévő *szálláskapacitásunkat* az előző éveknek megfelelően a vendégeink meglegedésére próbáljuk üzemeltetni.
12. A *turisztikai infrastruktúrafejlesztés* területén NYDOP forrásból ebben az esztendőben a nemzeti park szlovén ajkú kisebbség által lakott területén a helyi önkormányzatokkal együttműködésben információs centrumot, tanösvényeket, jelzett turistaút-hálózatot, egységes turistabarát fogadóegységeket, egységes turisztikai táblarendszert fejlesztünk, valamint ezzel párhuzamosan több őrségi faluval együttműködésben

felújítjuk a néprajzi bemutatóhelyeket is (Pityerszeren lévő Órségi Népi Műemlék-együttes, Pankaszi harangláb, Nagyrákosi kovácsműhely).

### ***12.6. Társadalmi kapcsolatok terén***

1. A 2011-es esztendőben az utazási kiállítások közül Budapesten, Miskolcon, Veszprémben és Pécsen kerül népszerűsítésre az Órségi Nemzeti Park Igazgatóság turisztikai kínálata.
2. Természetvédelmi jeles napok méltó megünneplése a Föld Napjához, a Madarak és Fák Napjához, Európai Nemzeti Parkok Napjához és az Európai Madármegfigyelő Naphoz kapcsolódóan.
3. Speciális természetismereti túráinkkal egyes fajok és élőhelytípusok közös védelmének fontosságára kívánjuk felhívni a figyelmet.
4. Kiállítás és előadás sorozatainkkal mind Óriszentpéteren a Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpontban, mind Kőszegen a Bechtold István Látogatóközpontban szervesen kapcsolódunk be a térségi szemléletformálás és társadalmi élet egészébe.
5. Pályázati céljaink között szerepel a NYDOP keretein belül az Órségtől a Vendvidékig, a Kulturális értékek megőrzése az őrállók útján a beruházások befejezése.
6. A PaNaNeT Burgenlandi és Nyugat-Dunántúli Természetvédelmi Területek Hálózata című projekt kapcsán 2011-ben cél a ránk eső projekttalálkozók megszervezése, közös web portál, arculat és adatbank, valamint közös turisztikai kínálat és termékfejlesztés modulokban az éves részmunkák elvégzése, illetve a szöcei beruházás megkezdése.
7. Az Írott-kő Natúrparkért Egyesület nyertes pályázata révén a Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont környezete 2011. évben megújul. Kiegyül az Alpánónia turistaút (mely az ausztriai Steiermark tartománytól a Látogatóközpontig tart) fogadópontja. A pályázati fejlesztés keretében kerékpár tároló, játszótér, tűzrakóhelyek, a Kéktúra illetve az Alpánónia túrautak történetét bemutató táblák készülnek, s megújul a Látogatóközpont körüli park is.

## 13. Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság felzárkóztatási programja

A 2002-ben alapított Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság hazánk legfiatalabb nemzeti park igazgatósága. Míg a korábban létesített igazgatóságokat a környezetvédelmi tárca néhány év alatt infrastruktúrájában, ingatlanvagyonában, létszámában és költségvetésében felzárkóztatta a többi igazgatósághoz, a mi esetünkben erre ez idáig nem került sor.

Felzárkóztatási programunk célja az alapfeladatokat magas színvonalon ellátó, jelentős részben önfenntartó, a térségi fejlesztések koordinátori szerepét ellátó, a mezőgazdaság újraélesztését elősegítő igazgatóság kialakítása.

A program összeállításánál abból indultunk ki, hogy csak olyan fejlesztésekre kérünk kormányzati támogatást, melyek a mellett, hogy a természeti értékek megőrzését fenntartását szolgálják, a jövőben önfenntartóak lesznek, további források bevonását a későbbiekben nem igénylik. Ez alól természetesen kivételt képeznek a természettudományos kutatásokra, illetve a természetvédelmi célú őrzésre fordítandó költségek, illetve létszámgigény.

### 13.1. Alapinfrastruktúra - központi épület fejlesztés

#### Jelenlegi helyzet

Igazgatóságunk munkatársai két olyan épületben - egy természetvédelmi látogatóközpontban és egy erdei iskolai szállásépületben - nyernek elhelyezést, melyek eredetileg nem irodának készültek, és ilyen célra nem is alkalmasak. Az irodákban az egy főre jutó terület esetenként alig 2-3 m<sup>2</sup>. A szűk és túlszűfolt irodák nem biztosítják a hatékony munkavégzéshez szükséges feltételeket.

Az igazgatóság jelenlegi gépjármű parkja elavult, a terepjárók nagy része már közel 300.000 km-t futott. Jelentős hiány van számítástechnikai és térinformatikai eszközökben, valamint adatokban, amelyekre a természetmegőrzési és őrszolgálati munkának épülnie kellene.

#### Célkitűzések

- a) **Az igazgatóság munkatársainak elhelyezése:** Őriszentpéter központjában, önkormányzati tulajdonban van egy eladó telek mely alkalmas a központi irodaépület kialakítására. A telek eladó, ára 30 mFt. Az irodaépület kialakításával párhuzamosan kerülhetne sor a mostani központ eredeti funkciójának visszaadására és korszerűsítésre. Az irodaépület kialakításának becsült költsége 300 mFt.
- b) **Gépjármű park fejlesztése:** 30 mFt.
- c) **Eszköz- és adatállomány fejlesztése:** Saját és pályázati forrásból tervezzük megoldani.

### 13.2. Természetgazdálkodás fejlesztése

#### Jelenlegi helyzet

A jelenlegi 2.300 ha saját vagyonkezelésben lévő termőfölddel igazgatóságunk mind abszolút értékben, mind a védett területekhez viszonyított arányában (4,6%) messze elmarad a többi igazgatóságtól. A többi igazgatóság vagyonkezelésében lévő területek átlagosan 30%-ot tesznek ki, de például a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság a védett területek 65%-án vagyonkezelő. Ez azt eredményezi, hogy a legtöbb igazgatóság bevételeinek nagy részét biztosító agrártámogatásokból és földbérleti díjakból igazgatóságunknál csak minimális mennyiség folyik be, másrészt kevésbé tudjuk a védett természeti területek természetvédelmi szempontból megfelelő kezelését biztosítani.

## Célkitűzések

### **13.2.1. Saját vagyonkezelésű területek növelése**

Erre két módon van lehetőség.

1, A védettségi szint helyreállításáról szóló 1995. évi XCIII. törvény értelmében 19.000 ha védett, jelenleg magántulajdonban lévő termőföldnek kell(ene) még igazgatóságunk vagyonkezelésébe kerülnie. Ebből legalább a természetvédelmi szempontból legveszélyeztetettebbeket és a mintagazdaság fejlesztéséhez szükségességeket tervezzük megvásárolni. Ennek tervezett költségigénye 350 mFt.

2, Jelentős azoknak a védett erdőknek a területe, amelyek állami tulajdonban vannak, de nem igazgatóságunk a vagyonkezelője. A cca. 15.000 ha védett állami erdőből mindössze 837 ha (kevesebb, mint 6%), van a kezelésünkben. A védett erdők természetvédelmi szervezet által történő kezelése EU-s elvárás. Mivel az erdők természetvédelmi elvárásoknak megfelelő fenntartása **nem** veszteséges, ezek átvétele és fenntartása nem igényel központi forrásokat.

### **13.2.2. Hatékony természetmegőrzés**

A saját vagyonkezelésű területeken igazgatóságunk biztosítja a természetvédelmi szempontú kezelést és a hosszú távú megőrzést. A gyepterületek fenntartását, vagyis rétjeink legeltetését alapvetően magyar tarka marha gulyára alapozzuk, mely kiegészül Közép-Európa egyetlen muraközi ménésével. Célunk olyan önfenntartó mintagazdaság kialakítása, ahol a muraközi ménest fenntartjuk, fejlesztjük, az állatállományon keresztül biztosítjuk az értékes gyepek fennmaradását, megőrzését, biztos anyagi háttérrel ad, támogatja a még meglévő magángazdálkodókat, s aktívan részt vesz új parasztgazdaságok kialakításában. A gazdaságnak a jelenlegi agrár-finanszírozás keretén belül önfenntartónak kell lennie.

### **13.3. Létszámfejlesztés**

Igazgatóságunk munkatársainak létszáma jelentősen elmarad a többi igazgatóságétól. Az alábbi létszámfejlesztéssel volna biztosítható, hogy megtörténjék a felzárkóztatásunk. Hazánk jelenlegi nehéz anyagi helyzete aligha ad erre most lehetőséget, de lépésről lépésre haladva idővel ez is megvalósulhat.

Természetmegőrzési Osztály	2 fő
Környezeti Nevelési és Ökoturisztikai Osztály	4 fő
Természetvédelmi Őrszolgálati és Területfenntartási Osztály	7 fő
<u>Természetgazdálkodási Osztály</u>	<u>7 fő</u>
Fejlesztendő létszám összesen	20 fő

#### ***13.4. Ökoturisztikai fejlesztések***

A jelenleg az igazgatóság központjaként használt Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpont eredeti funkciójának visszaállítását, továbbá a Pityerszeri falumúzeum fejlesztését pályázati forrásból tervezzük megoldani, melyhez a központi költségvetésből csupán az önrész biztosítását igényeljük.

#### ***13.5. Természeti értékek feltárása***

Kutatásokat a jelenleg is rendelkezésre álló központi kereten túl elsősorban pályázati forrásokból tervezzük megoldani.